

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

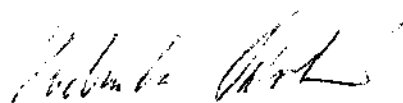
Rigorózní práce
Směnka podle české a anglické právní úpravy

Konzultant: JUDr. Marie Zahradníčková, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Ludmila Pávková

Listopad 2007

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ludmila Pávková', written over a horizontal dotted line.

Mgr. Ludmila Pávková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé rigorózní práce, JUDr. Marii Zahradníčkové, CSc. za odborné vedení, upřesnění a připomínky při zpracování této práce.

1.	<u>ÚVOD.....</u>	<u>5</u>
2.	<u>SMĚNKA PODLE ČESKÉ A ANGLICKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY.....</u>	<u>6</u>
2.1.	HISTORICKÝ VÝVOJ SMĚNEK A SMĚNEČNÉHO PRÁVA	6
2.1.1.	VÝVOJ SMĚNKY	6
2.1.2.	VÝVOJ PRÁVNÍ REGULACE SMĚNKY OBECNĚ	8
2.1.3.	VÝVOJ PRÁVNÍ REGULACE V ČESKÉ REPUBLICE (RESP. ČESKOSLOVENSKU)	12
2.1.4.	VÝVOJ PRÁVNÍ REGULACE V ANGLII (RESP. VELKÉ BRITÁNII)	14
2.2.	SMĚNKA PODLE ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU	15
2.2.1.	PRAMENY SMĚNEČNÉHO PRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY	15
2.2.2.	POJEM A CHARAKTERISTIKA SMĚNKY	17
2.2.3.	JEDNOTLIVÉ DRUHY SMĚNEK	21
2.2.4.	NÁLEŽITOSTI SMĚNKY CIZÍ A VLASTNÍ	22
2.2.5.	ÚČASTNÍCI SMĚNEČNÝCH VZTAHŮ	40
2.2.6.	PŘEVODY SMĚNEČNÝCH PRÁV A ZÁVAZKŮ	45
2.3.	SMĚNKA PODLE ANGLICKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU	53
2.3.1.	PRAMENY SMĚNEČNÉHO PRÁVA VELKÉ BRITÁNIE, RESP. ANGLIE	53
2.3.2.	POJEM A CHARAKTERISTIKA SMĚNKY	55
2.3.3.	OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI SMĚNKY	60
2.3.4.	ÚČASTNÍCI SMĚNEČNÝCH VZTAHŮ	69
2.3.5.	DORUČENÍ A AKCEPTACE SMĚNKY	72
2.3.6.	PŘEVODY SMĚNEK	80
2.3.7.	MOŽNOST PŘEKONÁNÍ ROZDÍLU MEZI ŽENEVSKÝM A ANGLOSASKÝM SMĚNEČNÝM PRÁVEM	85
3.	<u>ZÁVĚR.....</u>	<u>87</u>
4.	<u>SEZNAM LITERATURY A JUDIKATURY.....</u>	<u>90</u>

1. Úvod

Tématem této rigorózní práce je „Směnka podle české a anglické právní úpravy“. Jak již sám název této práce napovídá, budu se v této práci zabývat směnkami vystavenými podle české nebo anglické právní úpravy. Směnečné právo a směnka obecně je oblastí velmi širokou pro komplexní zpracování, a to i pouze v rámci jediného právní řádu, proto si v této práci v žádném případě nekladu za cíl obsáhnout celou právní úpravu týkající se směnečného práva v rámci českého a anglického právního řádu. Pokusím se tedy pouze přiblížit historický vývoj směnečného práva jak v Česku, tak i ve Velké Británii, resp. Anglii, dále se pokusím charakterizovat pojem směnky podle obou právních řádů. Další oblastí směnečného práva, kterou budu podrobněji ve své práci rozebírat, je vylíčení jednotlivých obsahových náležitostí směnek, účastníci směnečných vztahů a také převody směnek.

V rámci tohoto svého „pojednání“ o právu směnečném se pokusím zaměřit se na shody a rozdíly mezi oběma právními úpravami s tím, že jako první budu rozebírat směnečné právo české a na druhém místě právo anglické právě s poukazem na shodné a rozdílné rysy obou právních úprav.

Na tomto místě považuji za nutné zmínit se o důvodech, které mě vedly k výběru těchto dvou právních úprav směnečného práva. Pro směnečné právo české jsem se rozhodla, protože jeho úprava je mi ze všech právních úprav úplně nejbližší, a to i vzhledem ke skutečnosti, že jsem na téma „Pojem a druhy směnek“ psala svou diplomovou práci, ale můj zájem o směnečné právo vychází i z mého profesního zaměření, právě v budoucnu bych se ráda věnovala obchodnímu právu, zejména pak oblasti práva cenných papírů, kam nepochybně patří i směnka a její právní úprava. Českou právní úpravu směnečného práva jsem si též zvolila jako typického zástupce právního řádu, ve kterém je právo směnečné založeno na Ženevských dohodách z roku 1930.

Anglický právní řád jsem si zvolila právě jako protipól k českému právu směnečnému, jako právní řád, který je založen v úpravě směnečného práva na odlišných pramenech než jsou právě Ženevské dohody z roku 1930. Anglickou právní úpravu jsem si vybrala i z důvodu, že se ve své praxi občas setkám právě se směnkou vytvořenou podle anglické právní úpravy, ale z těchto zkušeností jsem příliš nedokázala pochopit, proč jsou oba systémy směnečného práva, tj. systém ženevský a systém anglosaský, natolik odlišné, aby nebylo možné úpravu směnečného práva nějakým způsobem unifikovat. Doufám proto, že mi tato práce pomůže pochopit nejen odlišnosti obou právních řádů, resp. právních systémů, ale též doufám, že znalosti a zkušenosti získané při vypracování této práce najdou v mé budoucí právní praxi uplatnění.

2. Směnka podle české a anglické právní úpravy

2.1. Historický vývoj směnek a směnečného práva

2.1.1. Vývoj směnky

Vývoj směnečného práva a práva cenných papírů započal již ve starověku, avšak v dobách římských nebyly instituty obdobné cenným papírům, mezi které řadíme i směnky, prakticky vůbec využívány. Výše uvedené bylo dáno celkovou právní a politickou situací ve starověkém Římě. Někteří autoři pak spatřují předchůdce směnky v římských listinách sepisovaných před notářem a svědky. Dále je pravdou, že Římané znali formální, ale i abstraktní kontrakty (smlouvy)¹, které mohly být též „prapředky“ některých cenných papírů, zejména pak směnek.

Všeobecně však převládá názor, že listiny obdobné dnešním směnkám (tzv. cambium) se poprvé objevují ve 12. století v severoitalských městských republikách. Je zřejmé, že vznik listin obdobných dnešním směnkám je nerozlučně

---

¹ Blíže viz in Kincl, J. – Skřejpek, M.: Římské právo, 2. vydání, Praha, C.H. Beck 1995 s 215 a násl.

spojen s rozvojem obchodu, resp. s rozvojem mezinárodního obchodu a s měnovou roztržštěností, která ve středověku v Evropě panovala. Směnka byla ideálním prostředkem ke zdolání překážky, ve formě rizika cestování do ciziny s hotovými penězi. Kupec, který ve středověku cestoval do cizího města, nemusel díky směnce směřovat místní měnu za cizí a nemusel ani cestovat někdy i s dosti velkou hotovostí a vystavovat se riziku ztráty nebo jejího odcizení. V praxi to fungovalo tak, že kupec obdržel oproti domácí měně od svého bankéře (tzv. kamparosa)² příslib, že buď on sám nebo jeho obchodní partner v platebním místě zaplatí určenou částku přímo obchodníkovi nebo na jeho řad, tj. té osobě, kterou tento věřitel určí. Kupec se tedy vydával na cestu vybaven listinou, která mu byla příslibem, že v příslušném místě obdrží sumu v tamní měně. Je možné říci, že v počátcích svého vývoje plnila směnka funkce, které dnes přísluší cestovním šekům. Z toho tedy vyplývá, že starší je směnka vlastní, tedy abstraktní písemný příslib vystavovatele zaplatit určitou peněžitou sumu. Avšak velmi záhy se začíná objevovat i možnost, aby směnka byla zaplácena nejen uvedenému remitentovi na jeho příkaz (ordre), ale i na příkaz osoby, kterou tento remitent na směnce určí. Právě funkce směnky, jako prostředku placení na značné vzdálenosti a do cizích míst, vedla postupně ke vzniku směnky cizí. Ze severoitalských městských republik se institut směnky rozšířil do Německa, Nizozemí a Francie, ale i do dalších obchodních center Evropy.

Je však nutné poznamenat, že přechod z původní směnky vlastní ke směnce cizí ve formě příkazu (assignace) je nejasný. Vysvětlení může být následující: Žádný z bankéřů (kampsorů) samozřejmě neměl svou pobočku v každém obchodním místě a musel proto nutně využívat služeb některého ze svých obchodních partnerů, který byl schopen směnku v příslušném místě proplatit. Aby majitel směnky bez problémů obdržel plnění, začali bankéři vydávat ke směnce zvláštní doprovodnou listinu. Tento původně průvodní dopis k směnce vlastní však postupně přebíral na sebe stále více podobu samostatného závazku, který

---

² Blíže k vývoji směnky Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 1 a násl.

podmínky, za kterých mělo být placeno, vyjadřoval přesněji a úplněji než samotná směnečná listina. Význam této poukázky (tohoto průvodního dopisu) stále převažoval, až bylo upuštěno od vydávání směnky vlastní, a když se postupně prosadily žaloby vycházející z odpovědnosti výstavce této listiny, byla v zásadě již směnka cizí uznána jako skutečná směnka. Tyto listiny byly označovány jako směnky vydané, také tažené (*litterae tractae*)³, odtud dodnes někdy používaný termín pro cizí směnku „trata“. Takto zformulovaná směnka cizí se objevuje již ve 13. století. Později pak přistupuje k této listině i institut akceptu, tedy výslovného prohlášení trasáta na směnce, že se zavazuje za směnku skutečně zaplatit. Vývoj směnky pak dále pokračoval a nejpozději v 17. století se ustálil obecně také institut indosamentu, jako nástroj převodu směnky. Indosamentem byl vývoj směnky v hrubých rysech v podstatě uzavřen⁴, tzn. směnka nabyla podoby, která v těchto zásadních rysech je ustálena dodnes.

2.1.2. Vývoj právní regulace směnky obecně

Jak bylo již uvedeno výše, římskému právu byla nejen směnka, ale i cenné papíry, obecně prakticky neznámé. Vývoj právní úpravy zde tedy neměl, na rozdíl od smluvního práva, možnost navazovat na římské právo prostřednictvím recepce. Právní regulace směnky probíhala samozřejmě původně jako zvykové právo, a to přirozeně jen jako právo místní, tedy vznikaly diferencované jen místně platné normy. Již ve 14. století lze zaznamenat pokusy o písemné zachycení směnečného práva prostřednictvím směnečných řádů (např. soustavná právní úprava směnky byla obsažena v právním předpisu ve Francii v Ordonance de commerce z roku 1673).

Se vznikem národních států v rámci Evropy se konstituují samozřejmě i samostatné národní úpravy směnečného práva. I přes tuto roztržitost lze přece jen konstatovat, že vývoj směnečného práva zkoncentroval do tří základních systémů. Jednalo se o oblast směnečného práva francouzského, která zahrnovala

³ Blíže k vývoji směnky Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 1 a násl.

⁴ viz odkaz výše

oblast Francie, Španělka a Nizozemí. Právní úprava směnečného práva francouzského byla založena na Code de commerce (1807), který zahrnoval i úpravu směnky. Další oblastí byla, a i v dnešní době je, oblast anglosaského práva (zejména Velká Británie), kde směnečné právo vychází z Bill of Exchange Act z roku 1882, kterým bylo kodifikováno dosavadní zvykové právo v Anglii. Třetím systémem směnečného práva je právo používané v rakousko-německé oblasti, která zasáhla teritoriálně i oblast střední Evropy, Skandinávie, ale i oblast Balkánu s výjimkou Řecka a oblast Ruska. První významnější unifikace směnečného práva v rakousko-německé oblasti proběhla po konferenci v Lipsku v roce 1847. Této konferenci se zúčastnili zástupci z většiny tehdejších německých států a Rakouska. Výsledkem konference v Lipsku byl pak Směnečný řád, jehož základem byl návrh předložený Pruskem. Je možné říci, že konference v Lipsku byla prvním unifikačním pokusem evropského směnečného práva.

Mezi hlavní propagátory unifikace směnečného práva v Evropě je dle Prof. JUDr. Gustava Švambergu nutné zařadit alespoň tyto osoby, korporace a sjezdy: „Academia de Serionne z polovice 18. stol., německý právní sjezd z r. 1872, porady Association for reform and codification of the law of nations z r. 1876-78, na nichž bylo vypracováno 27 tak zv. Brémských pravidel, návrhy Institut de droit International z r. 1882 a 1885, obchodní komora ve Veroně a nejstarší obchodnictva berlínského, jichž pamětní spisy předloženy mezinárodnímu kongresu obchodních komor v Miláně r. 1906, resoluce německého říšského sněmu z r. 1907, výzvu italské poslanecké sněmovny z 15. května 1908 ku vládě, výzvu německé a italské vlády k vládě nizozemské a pozvání všech států účastnících se II. haagské mírové konference na konferenci směnečného práva tamtéž“⁵.

První reálné výsledky unifikace přinesla až konference v Haagu, kterou svolala nizozemská vláda. Konference jednala v letech 1910-1912 a došla se shody

---

⁵ Viz in Švamberg G., Naše jednotné směnečné právo, Praha 1941, tiskem a nákladem firmy V. Palásek a Frant. Kraus, v Praze I., Mariánské nám. Čp. 159

v oblasti kontinentálního práva, tzn. do jisté míry se podařilo sladit francouzský a rakousko-německý systém směnečného práva. Na konferenci byl zpracován Jednotný směnečný řád (Règlement uniforme sur la lettre de change et le billet à ordre). Jednotný směnečný řád však neměl tu odezvu, kterou jeho autoři od něho očekávali. Poté unifikační tendence přerušila První světová válka. Přesto myšlenka unifikace směnečného práva nezapadla a z popudu Společnosti Národů byla připravována nová jednání o unifikaci. Tyto přípravné práce navázaly na přijatý Jednotný směnečný řád z roku 1912, na základě něho byl pak zpracován i materiál pro konferenci o sjednocení směnečného práva, která se konala v Ženevě od 13. května do 7. června 1930. Jednání na konferenci se účastnilo celkem 31 států, mezi nimi i Československá republika (na práci konference se významně podílel i prof. dr. Karel Hermann-Otavský, patřící tehdy mezi naše přední vědce obchodního práva).

Jednání konference se setkala se značným dosud nepřekonaným úspěchem. Podařilo se sjednat a dne 7. června 1930 podepsat celkem tři úmluvy.

První z nich je tzv. úmluva o jednotném směnečném zákoně (Convention portant loi uniforme sur les lettres de change et billets à ordre, Convention providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes). Jednotný směnečný zákon však není obsažen přímo v této úmluvě, ale tvoří přílohu č. 1 této úmluvy, která má 78 článků rozvržených na dva tituly, z nichž čl. 1.-74. pojednávají o směnce cizí a čl. 75-78 pojednávají o směnce vlastní. Úmluva o jednotném směnečném zákoně obsahuje ještě další doplněk, a to přílohu č. 2 obsahující seznam výhrad (reserv) o 23 člancích. Samotná úmluva o jednotném směnečném zákoně obsahuje pouze XI článků, obsahující pouze závazek smluvních států k uzákonění jednotného směnečného zákona s případnými modifikacemi podle přílohy č. 2, buď v jednom z původních textů nebo v jejich národních jazycích. Tato úmluva je nejvýznamnější, z účastníků ji podepsalo 26 zemí.

Druhá úmluva se označuje jako úmluva o střetech (kolizi) zákonů (Convention Destinée à régler certains conflits de loi en matière de lettres de change et de billets à ordre, Convention for the Settlement of Certain Conflicts of Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes), má 20 článků a nemá žádné přílohy. Její první článek obsahuje závazek smluvních stran řešit střety směnečných zákonů používáním směnečných pravidel obsažených v dalších člancích. V člancích 2-9 jsou obsažena vlastní kolizní pravidla s přípuštěním určitých výhrad. Články 11-20 obsahují pravidla o ratifikaci úmluvy a možnosti přístupu dalších států.

Třetí úmluva je označována jako úmluva o směnečných poplatcích (Convention relative au droit de timbre en matière de lettres de change et billets à ordre, Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes) obsahuje 10 článků, první z nich obsahuje materiální závazek smluvních států směřující k tomu, aby platnost směnečných závazků a výkon práv nemohly být učiněny závislými na zachování poplatkových předpisů. Je zajímavé, že tuto úmluvu nepodepsalo Řecko, které předchází dvě signovalo, ale k této smlouvě přistoupila Velká Británie, která, ač byla účastníkem konference, předchází dvě úmluvy nepodepsala.

Ženevské konference o směnečném právu se zúčastnilo celkem 31 států, 7. června 1930 podepsalo všechny tři úmluvy 25 států, mezi nimi i Československá republika, jak bylo uvedeno výše Řecko podepsalo pouze první dvě úmluvy a Velká Británie pouze třetí úmluvu. Ženevské směnečné právo je dodnes s určitými modifikacemi rozšířeno v celosvětovém měřítku, jako převažující unifikace směnečného práva. Je tomu tak, hlavně proto, že i státy, které úmluvy neratifikovaly, přesto fakticky zásady ženevského směnečného práva inkorporovaly do svého právního řádu. Je možné konstatovat, že mimo ženevskou směnečněprávní oblast zůstaly jen státy anglosaské právní oblasti.

Zatím posledním pokusem o celkovou unifikaci směnečného práva, tj. pokus o překonání rozdílů ženevského a anglosaského směnečného práva proběhl na půdě Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNICITRAL). Tento pokus byl však neúspěšný, protože mezi směnečným právem ženevským a angloamerickým jsou v současné době tak velké rozdíly, které nelze prozatím překonat⁶. UNICITRAL se sice dopracovala určitého kompromisu, ale jen tím, že tato další unifikace má platit vedle, nikoliv místo dosavadních unifikací a jen za předpokladu, že se směnka této unifikace dovolává.

2.1.3. Vývoj právní regulace v České republice (resp. Československu)

K první regulaci směnky došlo až za Marie Terezie, a to patentem z 1. října 1763, kterým byl do právního řádu zakotven Směnečný řád pro území celého tehdejšího Rakouska. Na území Rakouska to nebyl prvý směnečný řád, neboť již v roce 1717 byl patentem zaveden Směnečný řád pro Dolní Rakousko. Směnečný řád převzal a zobecnil jednotlivá zvyková pravidla týkající se směnečného práva. Směnečným řádem byly zřízeny i směnečné a obchodní soudy v Praze, Brně a Opavě, jejichž úkolem bylo zejména prosadit v praxi zásady Směnečného řádu. S těmito směnečnými a obchodními soudy je spojován také počátek obchodního soudnictví v českých zemích.⁷

Jak bylo uvedeno výše bylo Rakousko účastníkem konference v Lipsku v roce 1874. Podílelo se i na redakci na konferenci v Lipsku přijatém Směnečném řádu, který byl zaveden císařským patentem č. 51/1850 ř.z. Tento směnečný řád platil po celou dobu trvání habsburské monarchie, dokonce ji i přežil, a to i u nás.

Ustanovení samostatné Československé republiky dne 28. října 1918 se nedotklo působnosti Směnečného řádu z roku 1850 v pozdějších znění, neboť byl Směnečný řád spolu s jinými právními předpisy Rakouska převzat do československého právního řádu, tzv. recepční normou zák.č. 11/1918 Sb. Je však nutné dodat, že

---

⁶ viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997

⁷ viz in Schelleová, I., Schelle, K.: Počátky obchodního soudnictví, Obchodní právo č. 12/1993

Směnečný řád z roku 1850 platil pouze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platilo směnečné právo uherské podle směnečného zákona z r. 1876. Proto, aby byl odstraněn dualismus směnečného práva, byl dne 13. prosince 1927 přijat zákon směnečný, uveřejněný pod č. 1/1928 Sb., tento zákon ve své době představoval relativně kvalitní právní úpravu směnečného práva, který vycházel z doktríny rakousko-německého směnečného práva s přihlédnutím k výsledkům haagské konference.

Předválečné Československo bylo účastníkem Ženevské konference konané v roce 1930, avšak zásady ženevského směnečného práva pronikly do českého právního řádu až v rámci doby nesvobody, kdy přijala protektorátní vláda dne 19. prosince 1940 vládní nařízení č. 111/1941 Sb., kterým byl na území protektorátu Čechy a Morava zaveden jednotný směnečný řád. Vládní nařízení nabylo účinnosti 1. června 1941, s tím, že je velmi zajímavé, že když vezeme do úvahy dobu, za které toto nařízení bylo vydáno, byl do českého práva inkorporován jednotný zákon směnečný ženevský, prostřednictvím práva německého, protektorátního. Nařízení vlády se vztahovalo pouze na směnky vydané od 1. června 1941, pro směnky vydané do 31. května 1941 platil i nadále zákon č. 1/1928 Sb., s výjimkou ustanovení o protestu a umořování směnek.

V roce 1945 začínalo obnovené Československo s poněkud komplikovanou situací pokud jde o oblast směnečného práva. Vzhledem k čl. 1 a 2 dekretu presidenta republiky ze dne 3. srpna 1944⁸, o obnovení právního pořádku, který byl publikován pod č. 30/1945 Sb., zřejmě neměly válečné směnečné právní předpisy

---

⁸ Čl. 1 (1) Ústavní a jiné právní předpisy československého státu, vydané do 29. září 1938 včetně, pocházejí ze svobodné vůle československého lidu a jsou československý právní řád.

(2) Předpisy vydané v oblasti tohoto řádu v době, kdy československý lid byl zbaven své svobody (doba nesvobody), nejsou součástí československého právního řádu. Doba nesvobody jest doba ode dne 30. září 1938 až do dne, který bude určen vládním nařízením.

Čl. 2 (1) Z vůle československé zákonodárné moci jest na zcela přechodnou dobu i nadále používati z předpisů, uvedených v odstavci 2 článku 1 těch, které se nepříčí svým obsahem znění nebo demokratickým zásadám československé ústavy (ústavní listiny, jejich součástí a zákonů ji měnících a doplňujících, vydaných do 29. září 1938). Naprosto jsou však z používání vyloučeny předpisy z doby nesvobody z oborů soudního práva trestního, soudního řízení trestního, práva osobního a práva rodinného. (2) Zákonem bude stanoveno, kdy končí přechodná doba podle odst. 1.

takovou povahu, aby se staly neplatnými. Nicméně stále zde byl problém dvojí právní úpravy – protektorátní a Slovenského štátu i přetrvávající problém vztahu k meziválečnému zák.č. 1/1928 Sb., který nebylo možno považovat za zrušený.

V rámci tzv. právní dvoutletky, která probíhala v letech 1950 – 1952, byl mimo jiné významné prameny práva (např. občanský zákoník) dne 20.12.1950 přijat i zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, který nabyl účinnosti dnem 1.1.1951. Tímto zákonem pozbyl platnosti jak stále platný zák. 1/1928 Sb., tak i vládní nařízení č. 111/1941 Sb., tak i zákon směnečný č. 255/1941 Sl. z, který byl přijat dne 20.11.1941 (účinnosti nabyt až 1.7.1942) Sněmem Slovenské republiky. Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, odstranil do té doby velký problém právního dualismu směnečného práva na území Československa. Ústavním zákonem České národní rady č. 4/1993 Sb., o opatření souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky se stal zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový součástí právního řádu České republiky.

2.1.4. Vývoj právní regulace v Anglii (resp. Velké Británii)

Protikladem skupiny ženevských směnečných práv s přidruženými právy haagskými a „troskami“ bývalých skupin německo-rakouské a francouzské je poměrně rozlehlá skupina anglo-amerického směnečného práva, tj. oblast těchto států Velká Británie, Irsko, Spojené státy americké, Kanada, Hong Kong, Indie, Izrael, Malajsie, Pákistán, Filipíny, Austrálie, Nový Zéland, Singapur a Kypr. Původním základem právní regulace v rámci anglo-americké oblasti je anglo-americké obyčejové směnečné právo.

Nynějším základem jsou dva zákony, které jsou si obsahově velmi blízké, a to anglický Bill of Exchange Act z roku 1982 (dále též jen „BEA“) nepatrně doplněný v roce 1906 a 1917 a americký Negotiable Instruments Law převážně z roku 1897, který kromě právní úpravy směnky obsahuje též úpravu všech obchodovatelných cenných papírů.

Anglické směnečné právo, tzn. v podobě Bill of Exchange Act, platí v těchto státech: Velká Británie, Kanada, Irsko, Hong Kong, Indie, Izrael, Pákistán, Singapur, Srí Lanka, Austrálie, Nový Zéland, Tonga, Kypr, Srí Lanka, Nigerie a Fidži.

Jak bylo též uvedeno výše pramenem právní regulace směnky v Anglii je též třetí úmluva přijatá na Ženevské konferenci, a to úmluva o směnečných poplatcích (Convention relative au droit de timbre en matière de lettres de change et billets à ordre, Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes) ze dne 7. června 1930.

2.2. Směnka podle českého právního řádu

2.2.1. Prameny směnečného práva České republiky

Základním pramenem směnečného práva je již po více než padesát let zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále také je „ZSŠ“), který vychází ze ženevských úmluv přijatých 7. června 1930. Tento zákon v sobě slučuje, jak napovídá jeho název, dvě právní úpravy, které do jeho vydání byly tradičně upraveny samostatnými zákony, a to úpravu směnek (směnečného práva) a úpravu šeku (šekového práva).

Sloučení směnečné i šekové právní úpravy do jednoho zákona klade zvláštní požadavky na řešení systematiky zákona. ZSŠ je primárně rozdělen do tří článků, z nichž Čl. I (SMĚNKA) pojednává o směnce cizí i vlastní, protestaci směnky a mezinárodním právu směnečném, Čl. II (ŠEK) v sobě zahrnuje úpravu šekového práva včetně kolizních ustanovení mezinárodního šekového práva a Čl. III (USTANOVENÍ SPOLEČNÁ) upravuje některé otázky společné pro šeky a směnky, tyto otázky zasahují do otázek vztahujících se k dalším právním předpisům, např. právní otázky promlčení, otázky týkající se právních úkonů.

Největší zvláštností ZSŠ je ovšem to, že každý článek má samostatně číslovaná ustanovení (paragrafy), tzn. že např. čísla §§ 1 až 11 jsou v zákoně směnečném a šekovém obsažena třikrát, což může v praxi působit určité problémy při citaci jednotlivých ustanovení ZSŠ.

Další „zvláštností“ zákona směnečného a šekového je to, že za dobu své platnosti, resp. účinnosti, což je doba delší než 50 let, byl pouze jednou novelizován, a to zákonem 29/2000 Sb., který pozměnil ustanovení v Čl. I § 45 odst. 5 a Čl. II § 42 odst. 5. ZSŠ. Lze konstatovat, že důvodem proč nebyl zákon směnečný a šekový za celou dobu své platnosti téměř vůbec novelizován je, že tento zákon obsahuje zcela standardní úpravu směnečného a šekového práva, tj. mezinárodně unifikovanou úpravu. Avšak je nutné připustit, že některé změny by mohly být v ZSŠ provedeny, např. technická novela, která by odstranila některé již nepoužívané pojmy, nebo harmonizace výše úroků, které lze ze směnky požadovat v souladu s nařízením vlády č. 163/2005 Sb., anebo provedení úpravy obligatorních náležitostí směnky, jako např. lepší identifikace výstavce, a to jak u směnky cizí, tak i směnky vlastní, dle mého názoru, podpis výstavce bez dalšího není v současné době dostatečným identifikátorem výstavce a vzhledem ke skutečnosti, že výstavcem směnky může být i právnická osoba, je zde možná kolize úpravy ohledně identifikace právnické osoby podle obchodního (občanského) zákoníku a zákona směnečného a šekového.

Dalším důvodem, proč nebyl tento zákon výrazně měněn zejména v době do r. 1989 je ten, že v podmínkách, které zde byly za doby totality, nebylo v praxi téměř vůbec možné tento zákon aplikovat, tudíž nebylo ani žádoucí ho jakkoli měnit. I přes výše uvedené je možné zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, hodnotit jako jednu z nejzdařilejších právních norem soukromého práva.

Co do svého charakteru je nutno považovat zákon směnečný a šekový za právní úpravu závaznou (kogentní), a to i přes skutečnost, že o tom, že ustanovení zákona jsou kogentní, není v samotném zákoně ani zmínka. Avšak z celého pojetí ZSŠ

vyplývá, že jde o právní úpravu přísně závaznou a formální. Výše uvedené si vynucuje i předmět úpravy. Odchýlit se proto od ustanovení zákona směnečného a šekového lze pouze tam, kde to zákon výslovně připouští.

Zákon směnečný a šekový je základním pramenem práva směnečného a šekového, tzn. že bude mít vůči ostatním obecným právním předpisům vždy postavení *lex specialis*, avšak tento zákon neřeší ani řešit nemůže všechny otázky týkající se směnek a šeků. Dalšími prameny směnečného a šekového práva proto jsou i občanský zákoník, obchodní zákoník, občanský soudní řád a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ale i další zákony.

Zvláštní pozornost si zaslouží vztah zákona směnečného a šekového a občanského zákoníku a vztah zákona směnečného a šekového a zák.č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Směnečný a šekový zákon je v poměru speciality vůči občanskému zákoníku s tím, že pro některé zásady, např. zásady týkající se promlčení a přerušení promlčení směnečného vztahu, způsobilosti osob se směnečně zavazovat atd., je nutné použít ustanovení občanského zákoníku, a to i pro vztahy mezi podnikateli. Zákon o cenných papírech je nutné považovat za obecný právní předpis upravující problematiku cenných papírů. Zákon o cenných papírech však explicitně nestanoví, co je to cenný papír, pouze v ustanovení § 1 odst. 1 jednotlivé cenné papíry demonstrativně vyjmenovává, jsou zde uvedeny i směnky a šeky. Zákon směnečný a šekový bude v poměru speciality k zákonu o cenných papírech. Zákon směnečný a šekový bude tedy aplikován vždy a jen pokud nebude určitá otázka upravena, resp. řešena tímto zákonem, na tuto otázku bude možné aplikovat zákon o cenných papírech, např. problematika převodu směnek.

2.2.2. Pojem a charakteristika směnky

Legální definice směnky není v našem právním řádu obsažena, zákon směnečný a šekový v Čl. I odst. 1 uvádí pouze náležitosti směnky cizí a zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech pouze uvádí demonstrativní výčet cenných papírů, ve kterém

je obsažena i směnka. Zákon, resp. zákonodárce tedy přenechal úlohu při tvorbě definice směnky teorii a praxi.

Legální definici směnky neobsahovaly ani právní úpravy předcházející zákonu č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. Švamberg pak k pojmu směnky uvádí: „Pojem směnky. Zákonný výměr směnky stejně jako dosud ani v JSŘ neexistuje. Zákon přenechává tuto úlohu teorii. Theorie vyměřuje pojem směnky srovnale asi takto: Směnka je cenný papír mající zákonem předepsaný obsah, v němž výstavce se buďto sám přímo zavazuje, že zaplatí druhé straně určitou peněžitou částku, anebo přikazuje třetí osobě, aby zaplatila druhé osobě určitou peněžitou částku“.⁹

Výše uvedenou Švambergovu definici směnky je možné považovat za poměrně zdařilou a lze také konstatovat, že současné pojetí směnky zůstalo téměř nezměněno. V současné době charakterizuje právní teorie směnku jako listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, jehož podstatou je závazek určité osoby poskytnout majiteli cenného papíru, určité plnění, a to převážně peněžité plnění.

Charakteristickým znakem směnky je její listinná podoba. Avšak zajímavým námětem k zamyšlení je určitě možnost propůjčit směnce zaknihovanou podobu. Je možné říci, že současná právní úprava, hlavně pak zásadně novelizovaný zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, úvaze o směnce, která má zaknihovanou podobu, dávají konkrétnější obrisy.

Zákon o cenných papírech ve znění do nabytí účinnosti zák.č. 257/2004 Sb., v § 1 odst. 5 uváděl taxativní výčet cenných papírů, které mohou mít zaknihovanou podobu, a to akcie, poukázky na akcie, podílové listy, dluhopisy, investiční kupóny, kupóny a opční listy. Zákonem č. 257/2004 Sb., který nabytl účinnosti 1.

---

⁹ Blíže viz in Švamberg G., Naše jednotné směnečné právo, Praha 1941, tiskem a nákladem firmy V.Palásek a Frant. Kraus, v Praze I., Mariánské nám., čp. 159, s 23 a násl.

května 2004, bylo ustanovení § 1 odst. 5 zákona o cenných papírech zrušeno a úprava zaknihovaných cenných papírů byla přesunuta do zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. Úprava zaknihovaných cenných papírů obsažená v ust. § 91 již neobsahuje taxativní výčet cenných papírů, které mohou mít zaknihovanou podobu, ale je zde uvedeno, že pouze zastupitelné cenné papíry mohou být nahrazeny zápisem do centrální evidence cenných papírů. Definicí zastupitelných cenných papírů obsahuje zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, kde v ust. § 2 je uvedeno, že jsou-li cenné papíry stejného druhu vydány stejnou osobou ve stejné formě stejné podobě a vznikající z nich stejná práva, jde o zastupitelné cenné papíry.

Kdybychom čistě z teoretického hlediska odhlédli od skutečnosti, že zaknihovaný cenný papír může být pouze zastupitelný cenný papír, což směnka v žádném případě, s ohledem na definici zastupitelného cenného papíru obsaženou v zákoně o cenných papírech, není, je jistě zajímavé zabývat se otázkou, zda by bylo možné, aby směnka měla zaknihovanou podobu.

Na počátku této kapitoly uvádím skutečnost, že zákon směnečný a šekový neobsahuje legální definici směnky. Zákon přenechal úlohu tvorby definice teorii a praxi. Zákon směnečný a šekový tak začíná uvedením obligatorních obsahových náležitostí směnky (Čl. I § 1 ZSŠ). V Čl. I. § 1bod 1. ZSŠ je uvedeno: „Cizí směnka obsahuje označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána.“ V zákoně směnečném a šekovém je termín listina použit ještě několikrát (např. Čl. I § 2, § 44, § 64, § 74 ZSŠ). Gramatickým výkladem použitého termínu listina dojdeme k závěru, že za listinu není možné považovat pouze text napsaný na papíře, ale i text na jiném materiálu schopném takový text náležitým způsobem uchovat. Pro přesný výklad pojmu listina užíteho v zákoně směnečném a šekovém bude nezbytné ještě použít teleologický výklad spolu s výkladem historickým; je nepochybné, že v době, kdy byl tento zákon vytvořen, byl slovu listina přikládán jednoznačně význam jako textu, který je zaznamenán na papíře, možná i na jiném vhodném materiálu. Avšak

je také nezbytné zdůraznit, že vývoj vědy a techniky zejména v oblasti výpočetní techniky nebyl v 50. letech 20. století na takové úrovni, na jaké je dnes (možnosti použít zaručeného elektronického podpisu, používání elektronického bankovníctví aj.). V současnosti je možné říci, že pojem listina se od svého pojetí, které bylo naznačeno výše, značně rozšířil. Současná právní teorie chápe listinu jako projev vůle učiněný v písemné formě bez ohledu na to, jakým písmem byl učiněn a na jakém substrátu (papír dřevěná destička, magnetický disk). Podle § 40 odst. 4 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, je písemná forma úkonu zachována, je-li právní úkon učiněn telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila.¹⁰ Je patrné, že význam slova listina se rozšířil právě s novými technickými možnostmi. S ohledem na výše uvedené je možné shrnout, že v dnešní době by bylo technicky možné dematerializovat směnku a dát jí podobu zaknihovanou.

Otázkou však zůstává, zda i v praxi by dematerializovaná směnka uspěla, stejně jako směnka v listinné podobě? Použití směnky jako prostředku zajišťovacího zažívá velký „boom“, a to nejen díky platné právní úpravě směnky jako možného zajišťovacího instrumentu dle zákona směnečného a šekového, ale i díky úpravě obsažené v občanském soudním řádu, díky které lze nároky ze směnky uplatnit ve zjednodušeném řízení v rámci vydání směnečného platebního rozkazu. A právě toto masové využití směnky jako instrumentu zajišťovacího by mohlo vést k její dematerializaci. Instituce (např. banky), které nechávají své dlužníky podepisovat směnky (obvykle se jedná o směnky vlastní) pro zajištění svých pohledávek vůči dlužníkům, by určitě uvítaly možnost snížit rizika ztráty či zničení směnky, která má listinou podobu a všechny tyto směnky mít uloženy v dematerializované podobě u nějakého správce či depozitáře, který by byl zákonem k tomu určen. Se zaknihovanou podobou směnky by byly spojeny i určité těžkosti administrativního charakteru. V současnosti největším problémem je asi skutečnost, že ne každý výstavce, dlužník ze směnky nebo aval si může dovolit mít svůj vlastní elektronicky zaručený podpis, ale do budoucna lze očekávat masové využití

---

¹⁰ Blíže k tomu viz in Dědič J., Pauli J., Cenné papíry, Praha: Prospektrum, 1994

institutu elektronického podpisu¹¹ (bude však nutná změna právní úpravy upravující institut elektronického podpisu) nebo institutu obdobného a s tím možnou související změnu podoby směnky.

2.2.3. Jednotlivé druhy směnek

Praxe i platné právo u nás znají dva druhy směnek, a to směnku cizí a směnku vlastní; všechny ostatní druhy směnek, ať už jsou v praxi či teorii nazývány jakkoli, je vždy možné určit buď jako směnku cizí anebo směnku vlastní. Oba základní druhy směnek jsou komplexně upraveny v zákoně č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. Platná právní úprava, tj. zákon směnečný a šekový, v souladu s tradicemi stanovenými ženevskou systematikou, upravuje na prvním místě směnku cizí a posléze až směnku vlastní. V této systematice úpravy, nelze spatřovat určitou hierarchizaci obou druhů směnek, tzn. díky tomu, že směnka cizí je v zákoně upravena jako první a úprava směnky vlastní až na druhém místě s častými odkazy na úpravu směnky cizí, je směnka cizí hierarchicky nadřazena směnce vlastní. Oba druhy směnek jsou si vzájemně rovnocenné a každý druh směnky plní ty funkce, které mu byly během relativně dlouhého historického vývoje připsány.

Obecně lze říci, že **směnka cizí** (někdy označována jako trata) ztělesňuje příkaz výstavce adresovaný jiné osobě, aby tato osoba zaplatila při splatnosti v místě na směnce určeném řádnému majiteli směnky směnečný peníz. Vztah ze směnky cizí je tedy obvykle vztahem trojstranným. Cizí směnka je velmi snadno rozpoznatelná právě díky bezpodmínečnému příkazu (imperativu) „zaplaťte“. Směnka cizí je v ZSŠ upravena v Čl. I. §§ 1 – 74.

Existují i směnky cizí s menším počtem účastníků, a to tzv. směnka cizí na vlastní řad výstavce, při které dochází k omezení počtu směnečných účastníků pouze na

---

¹¹ Institut elektronického podpisu je upraven v zákoně č. 227/2004 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů.

dvě osoby, a to na výstavce, jež současně splývá s osobou remitenta, a směnečníka. Směnka cizí na vlastní řad výstavce je charakterizována uvedením doložky „zaplaťte na řad můj (event. náš) vlastní“¹². Dalším příkladem směnky cizí s menším počtem účastníků je zastřená směnka vlastní, u této směnky cizí dochází ke splnutí trasáta a trasanta v jednu osobu. Výstavce v tomto případě přikazuje sám sobě jako směnečníkovi, aby remitentovi zaplatil směnečnou sumu. Posledním příkladem je zastřená směnka vlastní na vlastní řad, kdy je účastníkem směnečného vztahu pouze jedna osoba, protože výstavce, směnečník a remitent splývají v jedno. Právní teorie a praxe tuto směnku považuje za neplatnou.¹³

Směnka vlastní pak představuje určitou variantu (druh) dlužnického úpisu. Základem směnky vlastní je bezpodmínečný slib výstavce listiny, že zaplatí věřiteli (remitentovi) určitou peněžitou sumu. Obvykle je na směnce vlastní uvedena doložka „za tuto směnku zaplatím“.

Směnka vlastní je upravena v zákoně směnečném a šekovém v Čl. I., části druhé, nazvaný SMĚNKA VLASTNÍ, § 75 a násl. Zajímavé je, že celou úpravu směnky vlastní v zákoně směnečném a šekovém tvoří pouze čtyři ustanovení, avšak ustanovení § 77 ZSŠ odkazuje na ustanovení o ZSŠ upravující směnku cizí s tím, že ustanovení týkající se směnky cizí nesmí odporovat povaze směnky vlastní.

2.2.4. Náležitosti směnky cizí a vlastní

Pokud jde o obsahovou stránku směnky cizí nebo vlastní, je nutné rozlišit obsah, který směnka musí mít, tzv. podstatné náležitosti směnky a další obsah směnky,

---

¹² viz Chalupa R., Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. díl, Linde Praha a.s., Praha 1996, s 56 nebo Sedláček T., směnka cizí na vlastní řad výstavce, Právní rádce č. 2/2005, Economia a.s., 2005 s 50 a násl.

¹³ viz např. rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 24.3.1998, spis. zn. 5 Cmo 417/97, publikovaný v časopise Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7-8, s. 43, kterým Vrchní soud konstatoval, že Listina, která má zároveň znaky směnky cizí na vlastní řad výstavce i směnky, kterou výstavce přikazuje sám sobě, aby zaplatil (tzv. zastřená směnka vlastní), není platnou směnkou.

tedy náležitosti, které nejsou podmínkou platnosti směnky. Obvykle se jedná o náležitosti, které jsou směnečným právem předvídané jako možné, nikoli povinné nebo se jedná o různé zápisy, které zpravidla ani nemají bezprostřední význam pro práva a povinnosti ze směnky, jejich charakter může být např. pouze evidenční nebo orientační.

2.2.4.1. Podstatné náležitosti směnky cizí

Podstatné náležitosti směnky cizí jsou uvedeny přímo v zákoně směnečném a šekovém, a to hned na jeho samém počátku v Čl. I § 1 a 2 ZSŠ. Z Čl. I § 1 ZSŠ se dovídáme, že směnka cizí obsahuje:

1. označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána;
2. bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu;
3. jméno toho, kdo má platit (směnečníka);
4. údaj o splatnosti;
5. údaj místa, kde má být placeno;
6. jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno;
7. datum a místo vystavení směnky;
8. podpis výstavce.

Ne všechny uvedené náležitosti směnky cizí jsou náležitostmi podstatnými, jejichž absence způsobuje neplatnost směnky, některé jsou podstatné pouze podmíněně, tzn. pokud není taková náležitost obsažena ve směnce, nezpůsobuje tato skutečnost neplatnost směnky, protože zákon směnečný a šekový obsahuje řadu domněnek, kterými lze některé obsahové náležitosti nahradit.

Nepochybně podstatnými obsahovými náležitostmi cizí směnky jsou, označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána, bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou sumu, jméno toho, kdo má platit (směnečníka), jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno,

datum vystavení směnky a podpis výstavce. Ostatní výše uvedené náležitosti směnky cizí jsou podmíněně podstatnými náležitostmi směnky, tj. místo vystavení směnky, údaj místa, kde má být placeno. Co se týká údaje o splatnosti směnky, je možné říci, že nemá vůbec povahu podstatné náležitosti.

Náležitosti směnky cizí uvedené v Čl. I § 1 pod bodem 1. až 8. ZSŠ jsou uvedeny pouze mechanicky za sebou, bez jakékoli vzájemné souvislosti. V praxi směnka tvoří určitý logický celek. Pořadí, jak vyplývá z Čl. I § 1 ZSŠ, není pořadím zákonem předepsaným, naopak pořadí jednotlivých náležitostí bývá zpravidla úplně odlišné a nemá vliv na platnost směnky, ale pro usnadnění budou dále rozebrány blíže jednotlivé obsahové náležitosti podle pořadí, které jim přisuzuje zákon směnečný a šekový.

Ad 1. Slovo směnka. Jedná se o závažnou výjimku z jinak obecně uplatňované zásady, že nezáleží na označení listiny, ale na jejím obsahu. V případě směnky je i její formální označení slovem „směnka“ podmínkou platnosti takové listiny jako směnky. Z Čl. I § 1 bod 1 ZSŠ dále vyplývá, že slovo „směnka“ musí být v textu listiny vyjádřeno v jazyce, ve kterém je tato listina sepsána. K výše uvedenému je nutné dodat, že zákon směnečný a šekový, ale ani jiný právní předpis, žádným způsobem neomezuje účastníky směnečného vztahu, co se týká volby jazyka směnky a jeho vlivu na platnost směnky. Směnka tak může být platně sepsána v jakémkoli jazyce živém, ale i mrtvém či umělém. Nezáleží ani na tom, kdo je výstavcem směnky, tzn. že i např. český výstavce může napsat platnou směnku v např. v anglickém či německém jazyce.

Z podstaty věci vyplývá, že směnka musí být vystavena v jednom jazyce, toto lze dovodit i gramatickým výkladem bodu 1 § 1 Čl. I ZSŠ, kde je uvedeno, že označení, že jde o směnku v textu listiny musí být vyjádřené **v jazyce**, ve kterém je tato listina sepsána. Slovo „jazyk“ je zde uvedeno pouze v jednotném čísle, ve kterém musí být slovo „směnka“ obsaženo v textu směnečné listiny, domnívám se proto, že celá směnka může být sepsána pouze jedním jazykem. Byla-li by směnka

sepsána více jazyky, nešlo by zřejmě o směnku platnou, protože by nebylo vyhověno podmínce uvedené bodu 1 § 1 Čl. I ZSS.

Označení směnky slovem „směnka“ musí být umístěno přímo v textu směnky. Je možné listinu označit nadpisem „směnka“, to však nemůže nahradit označení slovem směnka, které musí být zahrnuto v textu. Stejně tak nepostačuje, kdyby slova směnka bylo součástí ochranného nebo jiného potisku formuláře směnky. V praxi slovo směnka obvykle navazuje na platební příkaz, méně častěji pak na osobu remitenta (např. Zaplaťte na tuto **směnku** panu Janu Novákovi ....., Panu Janu Novákovi za tuto **směnku** zaplaťte...).

Pro použití slova směnka v textu listiny není rozhodné, v jakém pádě je toho slova použito, ale je rozhodné a na platnost směnky má vliv, zda je slovo směnka použito jako podstatné jméno a nikoli jako např. přídavné jméno nebo jiný slovní druh (např. směnečná listina, směnečný závazek atd.). Je možné také platně použít složeniny, která obsahuje slovo směnka, jako např. slovo vistasměnka, datosměnka, avšak dle mého názoru a názoru právní teorie¹⁴ nelze platně použít označení pro směnku cizí „trata“ v textu listiny bez dalšího použití slova směnka v textu listiny. Na platnost směnky dále nemá vliv skutečnost, že směnka není označena jako směnka cizí popř. vlastní.

Ad 2. Bezpodmínečný příkaz zaplatit. Lze uvést, že tato obsahová náležitost je skutečným jádrem směnky cizí. Bezpodmínečný příkaz v případě směnky cizí směřuje na směnečníka jako případného budoucího plátce. Platební příkaz je v praxi téměř vždy vyjádřen slovem „zaplaťte“. Co se týká bezpodmínečnosti, samotný příkaz nesmí být podmíněný, avšak podmínka nesmí být uvedena ani na jiném místě směnky. Vyjádření jakékoli podmínky, kdekoli na směnce, vede k absolutní neplatnosti směnky. Je tedy zřejmé, že směnka nesmí obsahovat doložku např. „zaplaťte, když ....., zaplaťte, jestliže ....., zaplaťte, až ....., atd.

---

¹⁴ Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997

Další obligatorní součástí bezpodmínečného příkazu je vyjádření směnečného peníze. Směnečný peníz definuje směnku jako dlužnický cenný papír¹⁵. Směnečná suma bývá na směnce vyjádřena dvěma způsoby, a to číselně a slovy s tím, že v případě rozporu mezi údajem číselným a slovním, má podle Čl. I § 6 ZSŠ přednost částka uvedená slovy. Měna, ve které je směnečná suma vyjádřena, musí být měnou existující, tzn. musí se jednat o zákonné platidlo některého státu. V Čl. I § 41 odst. 1 je uvedeno, že v případě že zní směnka na měnu, která není v oběhu v platebním místě, lze směnečný peníz zaplatit v tuzemské měně podle hodnoty, kterou má v den splatnosti. Prodlévá-li dlužník s placením, může majitel volit, zda má být směnečný peníz zaplacen v tuzemské měně podle kurzu v den splatnosti nebo podle kurzu v platební den. Výslovné ustanovení směnky tu má přednost před vydaným kurzovním lístkem. Tato ustanovení ZSŠ jsou tak indiferentní k devizově právní regulaci. Výjimku z výše uvedeného pak tvoří tzv. doložka o efektivním placení v cizí měně, která je upravena v Čl. I odst. 3 ZSŠ. Tato by se do rozporu s devizovými předpisy mohla dostat, a proto lze platně sjednat doložku o efektivním placení pouze tehdy, pokud to devizové předpisy místa placení směnky nevyklučovaly. Doložka o efektivním placení bude integrální součástí směnečného textu (např. Zaplaťte efektivně ....., nebo Zaplaťte jen a jen ...). Poslední otázkou týkající se měny, ve které je udán směnečný peníz, je otázka neurčitosti měny. V případě, že je ve směnečném textu pouze jako měna uvedena pouze „koruna“ (koruna existuje česká, slovenská, švédská atd.), pak ZSŠ v ust. Čl. I § 41 odst. 4 uvádí, že je-li směnečná suma udána druhem peněz, který má stejné označení, avšak různou hodnotu ve státě vystavení a ve státě placení, má se za to, že je tím míněn druh peněz platebního místa.

Z ustanovení Čl. I § 6 odst. 2 ZSŠ pak jednoznačně vyplývá, že směnečný peníz může být uveden na směnce jen jeden. Není tedy možné, aby na směnce byly uvedeny dvě peněžité částky, a to ani v případě, že by směnkou bylo kryto více

---

¹⁵ Blíže k směnečnému penízu viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 69 a násl.

nároků. V případě více nároků musí být jednotlivé nároky sečteny a na směnce uvedeny pouze svým součtem jako jednou směnečnou sumou. Uvedení více peněžitých částek na směnce nemá na platnost směnky žádný vliv, ale podle zásady uvedené v ust. Čl. I § 6 odst. 2 ZSŠ, bude platit suma nejmenší.

Ad 3. Jméno směnečníka. Bez směnečníka by nebyla směnka cizí, je to vlastně ta osoba, vůči které směřuje příkaz výstavce zaplatit. ZSŠ neuvádí, jakým způsobem má být směnečník na směnce označen, zda pouze celým svým jménem nebo i bydlištěm. Na platnost směnky nemá vliv ani skutečnost, že směnečník je osobou neexistující. I když směnka s vymyšleným směnečníkem bude formálně platná, bude ovšem směnkou problematickou, protože neexistující osoba směnečníka bude jen těžko takovou směnku akceptovat. Lze proto dovést, že označení směnečníka by mělo být dostatečně určité, tak aby nebylo pochyb o jeho identitě. V praxi bývá obvykle údaj o směnečníkovi uveden mimo vlastní směnečný příkaz, a to obvykle v levé části směnečné listiny.

Ad 4. Údaj splatnosti. Tato směnečná doložka určuje, kdy závazky ze směnky, a to závazky přímých dlužníků, dospívají, tzn. kdy je možno splnění těchto závazků požadovat. Den splatnosti u směnky vyplývá přímo ze směnky, může tedy nastat i v neděli nebo ve svátek. Samotná doložka o dnu splatnosti nemusí být na směnce přímo uvedena, protože zákon směnečný a šekový v případě neuvedení dne splatnosti přímo na směnce v Čl. I § 2 odst. 2 uvádí, že v takovém případě jde ze zákona o směnku splatnou na viděnou.

Pokud jde o ustanovení splatnosti směnky, je výstavce vázán výčtem způsobů, které zákon připouští. Tento výčet způsobů je uveden v Čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ a jedná se o výčet taxativní. Zákon směnečný a šekový tedy uvádí, že směnka může být vystavena:

- na viděnou,
- na určitý čas po viděné,
- na určitý čas po datu vystavení,

- na určitý den.

Nyní se budu více dopodrobna zabývat jednotlivými druhy směnek co do splatnosti. Pro lepší přehlednost budou jednotlivé druhy směnek tříděné z hlediska splatnosti přiblíženy v pořadí, v jakém je uvádí zákon.

Vistasměnky. Jde o směnky, které buď vůbec nemají splatnost vyznačenou na směnce, v souladu s Čl. I § 2 odst. 2 ZSS, nebo o nichž to výstavce výslovně stanoví. Doložka splatnosti na vistasměnce má obvykle toto znění „splatno na viděnou“ někdy je doložka splatnosti uvedena slovy „při předložení“ nebo „na požádání“.

Vistasměnku je nutné předložit v jednoroční lhůtě od data vystavení, v okamžiku řádného předložení směnky se stává směnka splatná. Dnem dospělosti směnky je den, kdy byla směnka prezentována příslušné osobě k placení. V případě vistasměnky je splatnost směnky do velké míry závislá na vůli směnečného věřitele, který může předložit směnku k placení prakticky kdykoli ve stanovené jednoroční lhůtě, kterou zákon směnečný a šekový jako lhůtu k předložení směnky splatné na viděnou předpokládá. Směnečný věřitel nemusí o úmyslu předložit směnku k placení přímého dlužníka vůbec informovat.

Je možné konstatovat, že výhody vistasměnky lze vidět pouze „očima“ směnečného věřitele, protože je to vlastně on, kdo určuje, kdy bude směnka splatná, může tedy směnku předložit i velmi krátce po jejím vystavení, a tak jí vlastně učinit splatnou. V takovém případě překvapený dlužník nebude někdy schopen splnit svůj závazek. Na druhou stranu může věřitel s předložením směnky vyčkávat a udržovat tak dlužníka v nejistotě, kdy se u něho po několika měsících nebo letech nečinnosti věřitel přihlásí se svou směnkou. Zákon směnečný a šekový v Čl. I § 34 odst. 1 stanoví, že směnka splatná na viděnou je splatná při předložení. Musí být předložena k placení do jednoho roku od data vystavení. Tato zákonná lhůta je stanovena pouze podpůrně, protože výstavce může lhůtu pro předložení

směnky splatnou na viděnou zkrátit nebo prodloužit. Indosanti mohou tuto lhůtu pouze zkrátit.

I problém s naopak příliš chvatným předložením vistasměnky má své řešení. Výstavce (nikoli již indosant) může určit, že směnka splatná na viděnou nesmí být předložena k placení před určitým dnem.¹⁶ Příkladem může být doložka „nepředkládejte k placení před 31.7.2007“. Ochranná jednorozhodná lhůta dle Čl. I § 34 odst. 1 ZSŠ potom běží od doby, kdy směnku již lze předložit k placení.¹⁷

Lhůtní vistasměnky. Tyto směnky se vyznačují tím, že je u nich dána pevná lhůta splatnosti a že není stanoven počátek této lhůty. Počátek lhůty určí majitel směnky (věřitel) tím, že směnku dlužníkovi předloží k přijetí. Lhůta k předložení směnky je podpůrně stanovena v Čl. I § 23 ZSŠ, a to tak, že pokud nebylo výstavcem nebo indosantem¹⁸ určeno jinak, má se směnka předložit do jednoho roku od data vystavení. Lhůtní vistasměnka tak odstraňuje některé tvrdosti klasické vistasměnky. Zmírnění spočívá v tom, že mezi předložením směnky k přijetí a jejím zaplacením musí uběhnout určitá doba (lhůta), která je na směnce stanovena. To v praxi znamená, že dlužník po předložení směnky k přijetí, bude vědět lhůtu, ve které má poskytnout věřiteli plnění.

V rámci předložení směnky k přijetí mohou u směnky splatné nějakou dobu po viděné nastat níže popsané varianty, od kterých lze odvodit běh lhůty pro splatnost směnky.

- a) Směnečník odmítne směnku akceptovat. Majitel pak musí dát směnku protestovat pro nepřijetí, aby tak určil splatnost pomocí protestu.¹⁹ Majitel

¹⁶ Tento zákaz se ovšem vztahuje pouze na předložení směnky k placení a nikoliv na předložení směnky k přijetí. Směnečník proto může vistasměnku během trvajícího zákazu akceptovat, aniž by majitel prezentací směnky přivodil její splatnost.

¹⁷ Viz Kotásek, J., Pokorná, J., Raban P. a kol., Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003 s 498

¹⁸ Výstavce může lhůtu pro předložení k přijetí u lhůtní vistasměnky jak zkrátit, tak i prodloužit. Indosanti jsou oprávněni výše uvedenou lhůtu pouze zkrátit.

¹⁹ viz ust. Čl. I § 35 odst. 1 ZSŠ

směnky nemusí protestovat ihned po odepření přijetí směnky směnečníkem, ale kdykoliv později během celé předkládací lhůty. Protest pro nepřijetí nelze nahradit potvrzením směnečníka o neúspěšné prezentaci směnky.

- b) V případě, že směnečník směnku řádně akceptoval a své přijetí datoval, stanoví se splatnost směnky v souladu s Čl. I § 35 odst. 1 ZSŠ podle data přijetí. Právě k tomuto dni se připočítá lhůta uvedená na směnce, přičemž podle Čl. I § 73 ZSŠ se do této lhůty po viděné nezapočítává samotný den přijetí.
- c) Dále může nastat situace, kdy směnečník sice směnku přijme, ale neuvede konkrétní datum akceptace, ať už z jakýchkoli důvodů, pak bude nutné určit splatnost takto akceptované směnky prostřednictvím protestu pro nedatované přijetí.²⁰ Uvedené protestační povinnosti se majitel nezbaví uvedením doložky „bez protestu“.
- d) Poslední varianta, která může v rámci předložení lhůtní vistasměnky k přijetí nastat, spočívá v tom, že směnečník při akceptaci nedatoval a nebylo protestováno pro nedatované přijetí. Tímto došlo sice k zániku nepřímých práv ze směnky podle Čl. I § 53 ZSŠ, nicméně na směnce mohou figurovat dlužníci přímí (akceptant a avalové). Vůči nim se potom má za to, že směnka byla předložena v poslední den lhůty určené pro předložení směnky k přijetí²¹.

Datosměnky. Datosměnky jsou směnky, v nichž je doba splatnosti udána určitým časem po dni vystavení (např. „za jeden měsíc ode dne vystavení zaplaťte“). Tato lhůta musí být nejméně jednodenní, tedy splatnost může následovat druhý den po vystavení. Není přípustné stanovit lhůtu např. v hodinách. Co do své délky může

---

²⁰ viz ust. Čl. I § 25 odst. 2 ZSŠ – „Je-li směnka splatná v určitý čas po viděné, musí být přijetí datováno dnem, kterého se stalo, ledaže majitel žádá, aby byl uveden den předložení. Není-li přijetí datováno, musí majitel, aby zachoval svá postihová práva proti indosantům a výstavci, toto opominutí dát zjistit včas protestem.“

²¹ Blíže viz Kotásek, J., Pokorná, J., Raban P. a kol., Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003 s 499

tato lhůta být neomezeně dlouhá. Zákon směnečný a šekový v Čl. I § 36 stanoví vlastní pravidla pro počítání lhůt, která jsou následující.

- a) lhůta určená podle dnů, tj. lhůta, která je stanovena určitým počtem dnů od data vystavení (např. „za 10 dnů ode dne vystavení zaplaťte“), s tím, že den vystavení se v souladu s ust. Čl. I odst. 73 ZSŠ do lhůty určené podle dnů nezapočítává.
- b) pro lhůtu určenou podle týdnů je podstatné, kterým dnem v týdnu je den vystavení směnky s tím, že dnem splatnosti je den stejného názvu o stanovený počet týdnů později.
- c) je-li stanovena lhůta na půl měsíce, je směnka splatná patnáctý den ode dne vystavení (den vystavení směnky se do lhůty nezapočítává).
- d) je-li lhůta splatnosti datosměnky stanovena v měsících platí, že směnka je splatná v den, který se shoduje svým číslem s datem vystavení, posledního měsíce lhůty. Pokud takový den v měsíci není, je splatná poslední den měsíce.
- e) při stanovené lhůtě podle let, se bude při určení dne splatnosti směnky postupovat obdobně jako v případě určení splatnosti podle týdnů nebo měsíců.
- f) lhůta stanovená v měsících a půlměsícem; při takto stanovené lhůtě platí výše uvedené o půlměsíční lhůtě a o lhůtách měsíčních s tím, že nejprve se počítají celé měsíce.

Fixní směnky. Fixní směnky jsou splatné na určitý den. V praxi jsou fixní (precizní, denní) směnky velmi časté. Nejkratší možnou lhůtou, na kterou může být fixní směnka vystavena, je jeden den. V případě, že by na směnce byly alternativně určeny různé dny splatnosti, byla by taková směnka neplatná. Avšak určení konkrétního dne splatnosti může být provedeno různými způsoby, a to:

- a) konkrétním přesným kalendářním dnem, který je uveden ve formátu den, měsíc a rok (např. 10. března 2006);
- b) určitým jednodenní svátkem (hlavně v minulosti), např. Velký pátek;

- c) pojmenováním dne v měsíci ve vazbě na jiné datum (např. první pondělí v prosinci 2006);
- d) slovy „počátkem“, „v půli“ nebo „koncem“ měsíce, který je konkretizován. Možnost takového určení splatnosti vyplývá z ust. Čl. I § 36 odst. 3 ZSŠ, který stanoví, že je-li splatnost určena na začátek, střed nebo konec měsíce, rozumí se tím první, patnáctý nebo poslední den toho měsíce.
- e) slovy jako zítra, pozítří a dalšími obdobnými výrazy.²²

Kromě výše popsaných způsobů určení splatnosti směnky, zákon směnečný a šekový žádné jiné způsoby určení splatnosti nepřipouští, v Čl. I § 33 odst. 2 ZSŠ je uvedeno, že směnky s jinou dobou splatnosti nebo se splatností postupnou jsou neplatné.

Ad 5. Údaj místa, kde má být placeno. Směnka musí obsahovat určení místa splatnosti směnky, tj. určení místa, kde má dojít ke splnění povinnosti zaplatit ze směnky. Údaj místa placení má velký praktický význam, neboť na směnce uvedeném místě splatnosti směnky je nutné při splatnosti předložit směnku k placení. Určení místa splatnosti je též důležité pro případné uplatnění postihových práv ze směnky, zejména k provedení protestace směnky. Samotné vymezení místa placení bude mít podobu výslovného zápisu sestávajícího se z úplné adresy, tj. názvu ulice, čísla popisného, názvu obce a směrovacího čísla. Zákon směnečný a šekový ale připouští, aby tato výslovná doložka (údaj) o místě, kde má být placeno, byla nahrazena místem, které je uvedeno u jména směnečníka. Jedná se o jednu z tzv. zákonných fikcí obsažených v zákonně směnečném a šekovém.

Nastane-li v praxi situace, že je na směnce uveden jak údaj místa splatnosti, ale i u směnečníka je uvedena adresa bydliště či sídla, je-li směnečníkem právnická osoba, pak platí, že zákonem určené místo splatnosti, je pouze ustanovením

²² Blíže ke splatnosti směnek viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 80 a násl.

podpůrným a přednost bude mít zásadně výslovně určené místo, kde má být placeno. Je jasné, že údaj místa splatnosti může být na směnce pouze jeden, nelze proto připustit možnost tzv. alternativního místa splatnosti, protože pak bude údaj o místě splatnosti neurčitý a zřejmě nebude možné použít ani místo splatnosti určené podpůrně zákonem, protože z vůle výstavce, resp. z vůle osob zúčastněných na směnečném vztahu jasně vyplývá, že místo splatnosti mělo být zcela odlišné od místa, které je uvedeno jako bydliště či sídlo směnečníka.²³

Pokud jde o samotné určení místa splatnosti nedává zákon žádné vodítko, jakým způsobem má být stanoveno. Vzhledem již k výše zdůrazněnému požadavku na určitost místa splatnosti, resp. určitost směnečných vztahů jako takových, je nezbytné vycházet z toho, že toto místo musí být stanoveno alespoň relativně určitě. V praxi bude hranicí této určitosti místa splatnosti zřejmě obec, resp. město, a to i v případě větších měst jako je Brno nebo Praha. Teorie i praxe dovozuje, že nedostatečným určením místa splatnosti je např. uvedení jako místa placení „Česká republika“ nebo „Morava“. Nelze samozřejmě ani přijmout údaj jako kdekoliv, všude atd.

Zvláštním určením místa splatnosti je také umístění neboli domicil směnky. Možnost umístění směnky upravuje ust. Čl. I § 4 ZSŠ, kde je uvedeno, že směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném. Podstata směnečného domicilu, je tedy v tom, že na směnce se zvláštní doložkou učiní směnka splatnou u třetí osoby, tedy osoby odlišné od majitele směnky a dlužníka přímého. Umístěncem může být jakákoli třetí osoba právně způsobilá, v praxi to však bude obvykle banka nebo obdobná instituce.

Ad 6. Jméno remitenta. Směnka je zákonným cenným papírem na řad, popřípadě je-li opatřena zvláštní doložkou (např. doložkou „nikoli na řad“), je rektapapírem. Z toho tedy vyplývá, že na směnce musí být uvedena osoba, v jejíž prospěch je

---

²³ Blíže viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 76 a násl.

vydávána. Remitent se stane majitelem směnky v okamžiku jejího převzetí, a tak i osobou legitimovanou k výkonu směnečných práv i k další dispozici se směnkou. Údaj o remitentovi směnky by měl být dostatečně jasný a určitý, aby bylo zřejmé, o jakou osobu se jedná. Je možné říci, že smyslem uvedení údaje o remitentovi je legitimovat remitenta k výkonu práv ze směnky, údaj tedy musí být natolik přesný, jasný a určitý a srozumitelný, aby držitele směnky k výkonu práv skutečně opravňoval. Údaj o remitentovi bude pravidelně součástí směnečného příkazu. Nelze tedy nahradit údaj remitenta údajem „na majitele“ nebo „na doručitele“, ale nelze ani takové doložky ke jménu remitenta připojovat²⁴.

Údaj remitenta bude vždy součástí směnečného prohlášení. Není však významné, na jakém místě bude uveden, tzn. že jím může směnečné prohlášení začínat (např. Panu Janu Novákovi zaplaťte) nebo může následovat bezpodmínečný příkaz k zaplacení (např. Zaplaťte panu Janu Novákovi) či může být i na jiném místě (např. Za tuto směnku zaplaťte dne 30.6.2007, 30,-Kč panu Janu Novákovi).

Ad 7. Datum a místo vystavení směnky. Tento časový údaj je významný z mnoha hledisek. Od data vystavení směnky běží úročení směnky, pokud je na směnce taková doložka uvedena. Dále od tohoto okamžiku běží lhůta pro prezentaci vistasměnek, ale i jiné lhůty. Není však nutné, aby údaj data vystavení odpovídal skutečnosti. Uvedení nepravdivého data vystavení nemá vliv na platnost směnky. Údaj na směnce nemusí být pravdivý, ale musí být možný. Domnívám se, že velmi sporná situace by nastala, kdyby směnka byla vystavena např. dne 29.2.2007 nebo po smrti výstavce, zřejmě by taková směnka nebyla neplatná, protože z formálního hlediska by byly splněny všechny náležitosti, které pro platnost směnky zákon předvidá, avšak bylo by asi možné zpochybnit závazkový vztah jako takový.

---

²⁴ viz usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 9 Cmo 240/97, publikované v časopise Právo a podnikání v praxi, č. 6/1998, „Doložka „nebo doručiteli“ uvedená za označením remitenta ve směnce způsobuje absolutní neplatnost směnky pro její neurčitost podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku

Co se týká formátu údaje data vystavení směnky, z textu zákona směnečného a šekového vyplývá, že tento údaj musí být uveden jako konkrétní datum, tedy musí obsahovat údaj o dnu, měsíci a roku vystavení směnky. Tradičně je datum vystavení směnky uváděno v levém horním rohu směnky.

Jako místo vystavení směnky bude obvykle uvedena obec nebo město s tím, že na přesnost určení místa vystavení jsou kladeny daleko nižší nároky, než na jiné směnečné doložky (např. místo, kde má být placeno). Samotná doložka o místě vystavení bývá pravidelně součástí doložky o datu vystavení směnky. Je však nutné poznamenat, že se nejedná o údaj obligatorní, jeho neuvedení nezpůsobuje neplatnost směnky, neboť ze ZSŠ plyne, že za místo vystavení, není-li uvedeno, se považuje místo uvedené u jména výstavce²⁵.

Ad 8. Podpis výstavce. Podpis výstavce jako tvůrce směnky a prvního hybatele, který založí celou řadu dalších směnečných práv, je nezastupitelná²⁶. Zákon směnečný a šekový předpokládá jako minimum pro platnost směnky pouze podpis výstavce, ale v praxi vždy budou kromě podpisu výstavce na směnce uvedeny i jiné identifikační údaje výstavce, aby bylo možné výstavce jednoznačně identifikovat. Samotný podpis výstavce pak musí být podpis vlastnoruční, vlastnoruční podpis nemusí být čitelný, je naopak žádoucí, aby podpis odpovídal tomu, jak se výstavce pravidelně podepisuje. V případě, kdy by byl na směnce uveden pouze podpis výstavce, který nebude čitelný, a nebude uveden žádný jiný identifikační údaj výstavce, může snadno dojít k tomu, že nebude úplně jasné, kdo je vlastně výstavcem směnky a tedy i jedním z nepřímých dlužníků ze směnky, protože je to právě výstavce, kdo v souladu s Čl. I § 9 ZSŠ odpovídá za přijetí směnky a také za její zaplacení. Podpis výstavce bývá na směnce situován k pravému dolnímu okraji směnky.

---

²⁵ viz Čl. I § 2 odst. 4 zákona směnečného a šekového

²⁶ Bliže viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 75 a násl.

2.2.4.2. Podstatné náležitosti směnky vlastní

Pokud jde o obsahovou stránku směnky vlastní platí, že je u ní stejně jako u směnky cizí nutné rozlišit obsah, který směnka musí mít, tzv. podstatné náležitosti směnky a další obsah směnky, tedy náležitosti, které nejsou podmínkou její platnosti. Obvykle se jedná o náležitosti, které jsou směnečným právem předvídané jako možné, nikoli povinné nebo se jedná o různé zápisy, které zpravidla ani nemají bezprostřední význam pro práva a povinnosti ze směnky, jejich charakter může být např. pouze evidenční nebo orientační.

Podstatné náležitosti směnky vlastní jsou upraveny v Čl. I § 75 § 76 ZSŠ; zákon směnečný a šekový uvádí sedm podstatných náležitostí směnky vlastní. Jsou jimi:

1. označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána;
2. bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu;
3. údaj o splatnosti;
4. údaj místa, kde má být placeno;
5. jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno;
6. datum a místo vystavení směnky;
7. podpis výstavce.

Ne všechny výše uvedené náležitosti směnky vlastní jsou náležitostmi povinnými, jejichž absence způsobuje neplatnost směnky, některé jsou podstatné pouze podmíněně, tzn. pokud není taková náležitost obsažena ve směnce, nezpůsobuje tato skutečnost neplatnost směnky, protože zákon směnečný a šekový obsahuje řadu domněnek, kterými lze některé obsahové náležitosti nahradit (viz např. ust. Čl. I § 76 odst. 2,3,4 ZSŠ).

Obligatními náležitostmi směnky vlastní, které nelze žádným způsobem nahradit, jsou: označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je listina sepsána, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno,

datum vystavení směnky a podpis výstavce. Ostatní výše specifikované náležitosti směnky vlastní jsou náležitostmi podstatnými jen podmíněně, jsou to údaj místa, kde má být placeno, místo vystavení směnky. Údaj splatnosti dle mého názoru nemá vůbec obligatorní charakter.

Náležitosti směnky vlastní uvedené v Čl. I § 75 pod bodem 1. až 7. ZSŠ jsou stejně jako u směnky cizí uvedeny pouze mechanicky za sebou, bez jakékoli vzájemné souvislosti, v praxi ale směnka tvoří určitý logický celek. Pořadí, jak vyplývá v Čl. I § 75 ZSŠ, není pořadím zákonem předepsaným, naopak pořadí jednotlivých náležitostí bývá zpravidla úplně odlišné a nemá vliv na platnost směnky.

Co se týká označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána; jména toho, komu má být placeno; údaje o splatnosti směnky a data jejího vystavení, lze odkázat prakticky v plném rozsahu na výklad podstatných náležitostí směnky cizí uvedený v kapitole 2.2.4.1 této práce. Ohledně ostatních podstatných náležitostí nelze z důvodu jejich odlišností odkázat na výklad provedený u směnky cizí, a proto budou dále charakterizovány podrobněji.

Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu. Tato podstatná náležitost směnky vlastní je hlavní charakterizační složkou tohoto druhu směnky. V tomto bezpodmínečném slibu je vyjádřena samotná podstata směnky vlastní, v tomto slibu se vlastně odráží dvoustranný charakter směnečného vztahu z této směnky. I u směnky vlastní se bezpodmínečný slib rozpadá do dvou složek, a to na samotný slib výstavce směnky a na uvedení směnečné sumy. Nejobvyklejší doložkou platebního slibu je doložka „za tuto směnku zaplatím“. Slib uvedený na směnce nemůže být za žádných okolností jakkoli podmíněn. Na směnce vlastní nemá své místo ani doložka „sine obligo“, pro směnku cizí zákon tuto doložku sice nepřipouští, ale ve smyslu ustanovení Čl. I § 9 ZSŠ nemá tato doložka u podpisu trasanta (výstavce) důsledek neplatnosti směnky, ale vede jen k tomu, že se

k takové doložce nepřihlíží, platí tedy za nenapsanou. Lze říci, že u směnky cizí zákon sám tuto doložku zhojuje. U směnky vlastní je tomu však úplně jinak. Po stránce formálněprávní je významné, že ustanovení Čl. I § 9 ZSŠ, není ve výčtu ustanovení, která podle ust. Čl. I § 77 a § 78 ZSŠ platí nejen pro směnku cizí, ale i pro směnku vlastní. Pokud ustanovení ve výčtu uvedeného v Čl. I § 77 a § 78 ZSŠ chybí, lze dovodit, že nelze pro směnku vlastní použít. Lze dokonce konstatovat, že doložka „sine obligo“ u podpisu výstavce odporuje povaze směnky vlastní, protože takovou doložkou se zbavuje své odpovědnosti za zaplacení směnky, tím ve skutečnosti výstavce svůj slib zaplatit ruší. U směnky vlastní pak způsobuje taková doložka jako doložka „sine obligo“ neplatnost směnky²⁷.

Údaj místa, kde má být placeno. Význam místa placení u směnky vlastní je prakticky totožný s významem místa placení u směnky cizí. Je totiž nezbytné, aby účastníci směnečného vztahu určili místo, kde má dojít ke splnění povinnosti vyplývající ze směnky. Místo placení může být na směnce vyjádřeno buď výslovně, a to tak, že musí být alespoň uvedena obec, ve které má být placeno. Nepřípustné je uvedení místa placení jako např. Česko, Česká republika, kdekoli. Je možné dovodit, že výše uvedené údaje jako místa k placení neobstojí, protože nespĺňují alespoň minimální požadavek na určitost místa placení. Není-li na směnce vlastní výslovný údaj o místě, kde má být placeno, platí v souladu s ustanovením Čl. I § 76 odst. 3 ZSŠ, že platebním místem je místo, kde byla směnka vystavena. Přitom podle ustanovení Čl. I § 76 odst. 4 ZSŠ platí, že není-li na vlastní směnce uvedeno místo vystavení, platí směnka za vystavenou v místě, které je uvedeno u jména výstavce. Pro praxi však lze doporučit, aby byl uveden co nejpřesnější údaj o místě splatnosti, tj. určený ulicí č.p., názvem obce, a číslem popisným, aby nedošlo ke zbytečným sporům mezi účastníky směnečného vztahu.

Místo vystavení směnky. Co se týká místa vystavení směnky může být na směnce explicitně uvedeno, anebo zákon směnečný a šekový v ustanovení Čl. I § 76 odst.

---

²⁷ Blíže viz Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 94 a násl

4 stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že není-li na směnce vlastní výslovně uvedeno místo vystavení, platí, že směnka byla vystavena v místě uvedeném u jména výstavce, ovšem za předpokladu, že tam nějaké místo uvedeno je. Domnívám se, že pokud by ze směnky nedalo buď přímo, anebo alespoň na základě výše stanovené právní domněnky, místo vystavení zjistit, nešlo by o směnku vlastní. Ze směnky musí být místo vystavení vždy možné vyčíst.

Podpis výstavce. U směnky vlastní má výstavce zcela výjimečné postavení, on je tvůrcem směnky, on je ten, kdo svým jednáním zakládá celý směnečný vztah odpovídající směnce vlastní. Vzhledem k tomu, že směnka vlastní má zásadně oběžný charakter, je zcela na místě, aby bylo u jména výstavce uvedeno co nejvíce údajů, a to aniž by ZSŠ něco takového stanovil, protože je to právě výstavce, kdo je u směnky vlastní přímým dlužníkem, tudíž je vhodné, ale i praktické, ho dostatečně určitě identifikovat. Je nepochybné, že podpis výstavce musí být vlastnoruční, i když nemusí být čitelný. Podpis výstavce by se měl shodovat s běžným podpisovým vzorem výstavce²⁸.

2.2.4.3. *Některé další zápisy na směnce*

Kromě výše charakterizovaných podstatných náležitostí směnky, se běžně na směnkách objevují různé doložky a zápisy. Některé doložky upravuje zákon směnečný a šekový, tzv. doložky označované jako dané na výběr nebo jako doložky fakultativní²⁹, některé právem vůbec zmíněny nejsou, avšak nejsou s platným právem v rozporu a jsou proto možné, tzv. doložky vedlejší³⁰.

Jako příklady fakultativních doložek je možné uvést např. doložku „bez protestu“, „bez útrat“ podle Čl. I § 46 odst. 1 ZSŠ, nebo doložky podle Čl. I §§ 18 a 19 ZSŠ, tj. doložka „k inkasu“, „k vybrání“.

²⁸ Jelikož sám zákon směnečný a šekový odkazuje v rámci úpravy směnky vlastní z velké části na směnku cizí, byly uvedeny v rámci jednotlivých náležitostí směnky vlastní pouze výrazné rozdíly od směnky cizí a dále byly specifikovány typické znaky směnky vlastní.

²⁹ Blíže viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 88 a násl.

³⁰ viz odkaz výše

Co se týká vedlejších doložek uvedených na směnce, ty mají obvykle význam pro mimosměnečné vztahy účastníků nebo pro jejich snazší orientaci na směnce samotné. Jako příklady takových doložek lze uvést např. doložku „hodnota ve zboží“, „hodnota v hotovosti“.

Existuje samozřejmě daleko více jak fakultativních doložek, tak i doložek vedlejších, avšak jejich charakteristika by sama osobě vydala na samostatnou práci, proto byly výše uvedeny pouze některé příklady takových doložek.

2.2.5. Účastníci směnečných vztahů

Prvním subjektem, který je nepostradatelný pro vznik směnečného vztahu jak ze směnky cizí, tak i ze směnky vlastní, je její výstavce. Výstavcova úloha je zejména v tom, že vydáním směnky další osobě (její emisí) směnku uvedla do oběhu. U směnky cizí označení „výstavce“ prakticky přesně charakterizuje jeho úlohu v rámci konkrétního směnečného vztahu. U směnky cizí výstavce dává příkaz třetí osobě, aby plnila, aniž by se sám přímo zavázal. Výstavce směnky cizí je tak ve směnečném vztahu zavázán oprávněnému ze směnky pouze nepřímo jako tzv. nepřímý dlužník. Skutečnost, že je výstavce směnky cizí nepřímým dlužníkem ze směnky, lze dovodit zejména z ustanovení v Čl. I § 9 odst. 1 zákona směnečného a šekového, kde je uvedeno, že výstavce (též v souvislosti s vystavením směnky cizí označován jako trasant) odpovídá za přijetí a zaplacení směnky. Pokud není směnka cizí směnečníkem přijata nebo směnečníkem nebo příjemcem zaplacená, má majitel směnky možnost uplatnit směnečná práva postihem proti výstavci směnky cizí. Zákon směnečný a šekový však Čl. I § 9 odst. 2 připouští i možnost, aby se výstavce svou odpovědnost za přijetí směnky vyloučil doložkou uvedenou na směnce. Doložka, kterou by výstavce vyloučil svou odpovědnost za zaplacení, platí za nenapsanou.

U směnky vlastní má výstavce úlohu odlišnou. Výstavce je ten, kdo se věřiteli bezpodmínečně zavazuje zaplatit určitou směnečnou sumu. Z toho vyplývá, že výstavce je u směnky vlastní na rozdíl od směnky cizí dlužníkem přímým.

Dalším účastníkem směnečného vztahu ze směnky cizí a vlastní je remitent. Jako remitent se označuje ta osoba, v jejíž prospěch je směnka vydána. Jedná se tedy o prvního věřitele ze směnky a při jejím odevzdání o prvního majitele ze směnky. Zákon směnečný a šekový pojmu „remitent“ neužívá, ale jeho charakteristika je u úpravy směnky cizí uvedena hned v Čl. I § 1 ZSŠ u obsahových náležitostí směnky cizí, a to pod bodem 6, u úpravy směnky vlastní v ust. Čl. I § 75 bod 5. Remitent může se směnkou volně nakládat, může si ji ponechat, ale může ji zákonným způsobem převést na jinou osobu. Remitent je dalším obligatorním účastníkem směnečného vztahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že směnky jsou buď zákonné ordre, resp. rekta cenné papíry, tzn. že remitenta jak účastníka nelze opominut.

Účastníkem směnečného vztahu, se kterým se setkáme pouze u směnky cizí, je směnečník (někdy označován jako trasát). Směnečník je osoba, vůči níž směřuje příkaz výstavce směnky cizí k zaplacení směnečného penízu ve prospěch remitenta popř. dalšího oprávněného majitele směnky. Vůči směnečníkovi je z hlediska směnečného práva tento příkaz zcela nezávazný. Lze však předpokládat, že povinnost směnečníka zaplatit a oprávnění výstavce dát směnečníkovi příkaz k zaplacení obvykle vychází z jiné právní skutečnosti. Směnečníkovi neplynou ze směnky vůbec žádné povinnosti až do okamžiku, než směnečník směnku přijme (akceptuje) nebo přijatou neproplatí. Směnečník se stává směnečně zavázanou osobou svým písemným prohlášením nebo akceptem směnky, do té doby nelze vůči směnečníkovi uplatnit vůbec žádný postih.

Jestliže osoba uvedená na směnce cizí jako směnečník (trasát) učiní relevantní právní úkon označovaný jako přijetí neboli akceptace směnky, stává se příjemcem neboli akceptantem směnky. Tímto svým právním úkonem se stává dosud

nezavázaná osoba podle směnečného práva osobou zavázanou, tudíž postižitelnou podle směnečného práva. Akceptant se tak stává přímým směnečným dlužníkem, tzn. že majitel má vůči němu přímý nárok na zaplacení směnečné sumy v době a místě splatnosti. Pokud směnečník směnku nepřijme (neakceptuje) zůstanou majiteli jen práva nepřímá vůči osobám, proti nimž je podle zákona směnečného a šekového možno vést postih (např. výstavce podle Čl. I § 9 odst. 1 ZSŠ).

Dalším účastníkem směnečného vztahu je majitel směnky. Majitel směnky není v zákoně směnečném a šekovém nijak definován, i když se o něm ZSŠ na několika místech zmiňuje. Není však pochyb o tom, že jde o osobu, která směnku řádně nabyla, je tedy jejím vlastníkem. Jelikož je směnka cenným papírem a dle zákona o cenných papírech (§ 1 odst. 2 zákona o cenných papírech) se na cenné papíry vztahují ustanovení o věcech movitých, nestanoví-li zákon jinak, může být směnka předmětem vlastnictví. Ohledně zásad vlastnictví směnky bude platit obecná úprava vlastnického práva uvedená v občanském zákoníku s některými odchylkami podle zákona směnečného a šekového. Prvním majitelem směnky je remitent, případnými dalšími majiteli jsou u ordresměnek indosatáři, tedy ti, na které směnka byla převedena rubopisem. U rektasměnek jsou těmito dalšími majiteli ti, na než přešla práva cesí, tedy postupníci.

Indosant je další osobou, která může být účastníkem směnečného vztahu vzniklého ze směnky cizí nebo vlastní, ale nebude tomu tak vždy. Indosant se vždy objevuje v souvislosti s převáděním směnek rubopisem (indosamentem). K tomu, aby byl převod směnky rubopisem úspěšný, je nutné, aby byl na rubopisu uveden indosatář (osoba, na kterou se směnka převádí). ZSŠ v Čl. I § 12 odst. 3 uvádí, že zni-li indosament na majitele, platí za nevyplněný. Indosatář se po řádném převodu směnky rubopisem v souladu s ZSŠ stává novým majitelem směnky.

Dále může být účastníkem směnečného vztahu rukojmí. Rukojmí je zvláštním ručitelem, který přebírá za konkrétního směnečného účastníka ručitelský závazek. Rukojemství oproti klasickému ručení je závazek formálnější a přísnější, tzn. že

z prohlášení rukojmího na směnce musí být zřejmý úmysl podepsat se jako rukojmí. Rukojmí bývá běžně označován též jako aval nebo avalista. Co do svého postavení je nutno odlišovat, za koho rukojmí přebírá rukojemský závazek. Rukojmí je v souladu se zákonem směnečným a šekovým zavázán jako ten, za koho se zaručil.

Zvláštním účastníkem směnečného vztahu je pak intervenient. Taková osoba se ocitá ve směnečném vztahu v případě, kdy směnečník odmítl směnku přijmout nebo ji směnečník odmítl proplatit. Intervenienti jsou osoby, které ač to není jejich povinností ze směnky, tuto směnku přijmou nebo proplatí. Rozlišujeme čestného příjemce a čestného plátce. Intervenienty je pak možné dělit na volané a nevolané. Volaným intervenientem je osoba, která byla na směnku zapsána jako tzv. podpurná adresa, na kterou se má majitel obrátit, není-li směnka přijata nebo proplacena tím, kdo je k tomu v první řadě určen. Všechny ostatní osoby, které nejsou jako podpurná adresa uvedeny, jsou intervenienty nevolanými.³¹ V zákoně směnečném a šekovém je směnečná intervence komplexně upravena v Čl. I. oddílu osmém § 55 a násl.

Protipólem intervenienta je poctěný, tzv. honorát, je to osoba, v jejíž prospěch, resp. pro její čest intervenient směnku přijal nebo zaplatil.

Směnečného vztahu se můžou účastnit i jiné osoby, a to např. osoba domiciliáta (umístěnce). Domiciliát není nikdy subjekt, který by byl směnečně zavázán. Jedná se o osobu, která u domicilovaných směnek, zabezpečuje za osobu přímo zavázanou vyplacení směnky. Umístit směnku u třetí osoby umožňuje ust. Čl. I § 4 zákona směnečného a šekového, tj. „směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném.“ Domiciliát jedná vždy jménem a na účet jiného, tedy na účet osoby, které přísluší směnku proplatit. Jak bylo již uvedeno výše závazek domiciliáta může být pouze jen obecně právní,

---

³¹ Blíže k problematice intervenientů viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 57 a násl.

nikdy směnečný. Domiciliát má u směnky vůči příjemci (popř. směnečníkovi u směnky cizí) postavení mandátáře.

2.2.5.1. *Pluralita směnečných účastníků*

Co do možnosti, aby v jedné a téže úloze vystupovalo na směnce zároveň více osob, nedává zákon jasné stanovisko. Z hlediska ryze jazykového výkladu je ovšem situace jasná, neboť zákon hovoří při podepisování se na směnku zásadně v nominále, což by znamenalo, že jako účastník směnečného vztahu v jedné úloze může vystupovat jen jedna osoba, ať už fyzická nebo právnická. Takto striktní výklad není zřejmě zcela na místě. Takový zužující výklad by například zcela eliminoval možnost vydávat směnky v jiných než běžných záležitostech týkajících se majetku ve společném jmění manželů, kde je nutný souhlas obou manželů podle ust. § 145 občanského zákoníku³².

Obecně může být pluralita směnečných účastníků buď alternativní, kdy každý z účastníků je zavázán popř. oprávněn sám za sebe, nebo kumulativní, kdy jsou účastníci zavázáni nebo oprávněni všichni společně (solidárně). Dle názoru JUDr. Zdeňka Kovaříka odpovídá směnečnému vztahu pluralita kumulativní³³. Alternativní pluralita účastníků vede nutně k otázkám, kdo je vlastně ze směnky oprávněn nebo zavázán a vůči komu. Je nutné, aby směnečná práva byla vykonávána a nároky byly uplatňovány vůči všem zavázaným osobám. Naproti tomu při více směnečnicích by postačovalo přijetí směnky pouze jedním ze směnečníků, který by pak byl ovšem zavázán sám. Při více přijetích by ovšem musela být směnky prezentována všem, pokud mají být zachována postihová

³² § 145 občanského zákoníku

(1) Majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně.

(2) Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.

(3) Závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně.

(4) Z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně.

³³ Blíže viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 58 a násl.

práva. V případě více směnečníků, lze hovořit o tzv. spoluakceptu v širším a užší smyslu slova. Spoluakcept v užším smyslu znamená, kdy někdo, kdo směnečníkem označen není, vedle směnečníka, který směnku přijal, ji také akceptuje. Spoluakcept v užším slova smyslu byl v Československu připuštěn teorií i praxí před recepcí ženevského práva³⁴.

2.2.6. Převody směnečných práv a závazků

Jak vyplývá z výše uvedených výkladů o směnkách, směnka je cenným papírem, který je svým způsobem již předem určen k tomu, aby obíhal, tedy aby byl předmětem „směňování“. Tento charakteristický rys je vlastně již vyjádřen v samotném názvu tohoto cenného papíru „směnka“. Směnečný vztah tedy není kreací směnky a jejím předáním remitentovi uzavřen, ale pravidelně doznává dalších změn. Okruh účastníků směnečného vztahu se obvykle rozšiřuje o další osoby. Pro potřeby změn subjektů směnečného práva je nutné odlišit závazek a právo a tedy odlišně nahlížet na status dlužníka ze směnky a směnečného věřitele. Změny v subjektech směnečného vztahu předvídá sám zákon směnečný a šekový, ale krom toho může dojít ke změnám subjektů směnečného vztahu na základě skutečností, které přímo nevycházejí ze směnečného práva, ale z obecných právních předpisů jako je např. občanský nebo obchodní zákoník.

2.2.6.1. Změny směnečných dlužníků

Smluvní převody směnečných závazků, tedy smluvní záměna dlužníka za jiného dlužníka, nejsou ve směnečném právu možné. Dlužník ze směnky se nemůže zprostit svého závazku ze směnky tím, že sám z tohoto vztahu vystoupí a na své místo postaví jinou osobu, a to ani za situace, kdy s takovou změnou směnečných dlužníků souhlasí majitel směnky. V rámci směnečného práva tedy nelze použít ustanovení § 531 a 532 občanského zákoníku o převzetí dluhu. Pokud by mělo na základě dohody dojít ke změně směnečného dlužníka, bude nutné vzít dosavadní

---

³⁴ blíže viz Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 60 a násl. nebo Švamberg G., Naše jednotné směnečné právo, Praha 1941, tiskem a nákladem firmy V.Palásek a Frant. Kraus, v Praze I., Mariánské nám., čp. 159, s 23 a násl.

směnku z oběhu a nahradit ji úplně novým směnečným závazkem, tedy novou směnkou.

V úvahu tedy přicházejí jiné způsoby změny v osobě směnečného dlužníka, a to zejména:

1. **Přechod dluhů pro případ smrti.** Při smrti směnečného dlužníka platí stejné zásady jako pro každé jiné dlužníky a jejich dluhy. Tedy i dluhy zůstavitele ze směnky přecházejí za podmínek § 470 a násl. občanského zákoníku na dědice. Pokud není oprávněného dědice, dědí v souladu s občanským zákoníkem stát, který má postavení jako běžný dědic, tzn. např. může dědictví odmítnout a tím vyloučit své dlužnictví z předmětné směnky.
2. **Zánik právnických osob bez likvidace.** Je-li směnečným dlužníkem právnická osoba, která v souladu se zvláštním právním předpisem³⁵ zaniká bez likvidace (např. fúzí, rozdělením) vstupuje nástupnická právnická osoba nebo osoby do všech právních vztahů zanikajícího právního subjektu, tj. i do vztahů směnečných.
3. **Dlužník v konkurzu.** Je-li na směnečného dlužníka prohlášen konkurz, je nutné nadále uplatňovat práva ze směnky proti správci konkurzní podstaty.³⁶

Výše uvedené způsoby jsou ty nejběžnější a v praxi nejčastější, ale není vyloučené, že by mohla nastat situace, která by měla za následek změnu v osobě dlužníka a která není popsána v této práci.

2.2.6.2. *Změny v osobě věřitele směnky*

Oproti možnostem změn v osobě směnečného dlužníka je možností změn v osobě směnečného věřitele více. Zákon směnečný a šekový uvádí výslovně dva způsoby typické pro změnu v osobě věřitele ze směnky, a to indosaci a blankotradíci. Vedle

---

³⁵ např. obchodní zákoník

³⁶ podle ustanovení § 14 a násl. zák.č. 328/1991, o konkurzu a vyrovnání

těchto dvou existují i jiné způsoby změny v osobě směnečného věřitele, které se na směnečném právu nezakládají, o těchto způsobech budu pojednávat nejdříve.

Je nutné uvést zejména tyto způsoby změny v osobě věřitele:

1. **Postup.** Je sice pravdou, že zákon směnečný a šekový v ustanovení Čl. I § 11 odst. 2 se výslovně zmiňuje o tomto způsobu změny věřitele, avšak nelze dojít k závěru, že jde o další způsob nabývání práv ze směnky podle směnečného práva. Toto ustanovení je však pouze odkazem na právní režim rektasměnky. Všechny otázky spojené s tímto způsobem převodu práv ze směnky řeší výlučně občanský zákoník.
2. **Smrt majitele směnky.** Na směnky se použijí ustanovení o věcech movitých, tzn. že v případě smrti majitele směnky případně směnka v souladu s § 481 a násl. občanského zákoníku dědici, který se tak stane novým majitelem směnky, tj. věřitelem směnečných práv.
3. **Zánik právnické osoby bez likvidace.** V případě, že majitelem směnky je právnická osoba, a tato zaniká bez likvidace, přechází všechen majetek i práva na nástupnickou resp. nástupnické společnosti (subjekty).
4. **Konkurz majitele směnky.** Jestliže majitel směnky upadne do konkurzu, stane se také směnka součástí konkurzní podstaty a nadále s ní přísluší nakládat pouze správci konkurzní podstaty.

Shora uvedené způsoby změny věřitele v rámci směnečného vztahu jsou způsoby, které mají svůj právní základ v jiných právních odvětvích než je právo směnečné, ale jsou obecně použitelné pro všechny závazkové vztahy, tzn. i pro směnečné vztahy. Zákon směnečný a šekový však uvádí i zvláštní způsob změny v osobě věřitele (majitele) směnky. Jedná se o tzv. indosaci, s tím, že speciálním právním prostředkem pro převádění práv ze směnky je rubopis (indosament) upravený v zákoně směnečném a šekovém společně jak pro směnku cizí, tak i pro směnku

vlastní³⁷. Je však nutné poznamenat, že institut rubopisu (indosamentu) není použitelný pouze pro směnečné vztahy, ale platnost je daleko obecnější, neboť prakticky všechny zákony, které se zabývají problematikou cenných papírů na řad (ordrepapírů), odkazují na přiměřenou úpravu směnečného práva³⁸.

2.2.6.3. Rubopis

Rubopis je s výjimkou rektasměnek a blankotradice výlučným prostředkem smluvního převodu směnečných práv, a to jak úplatnou, tak i bezplatnou formou. Právě prostřednictvím rubopisu se realizuje oběžná funkce směnky, tj. dochází k jejímu směňování. V zásadě první majitel (remitent) má na výběr, zda si směnku ponechá až do její splatnosti, a pak si ji nechá proplatit, nebo zda směnku rubopisem převede na jinou osobu, tj. směnku prodá, oproti penězům nebo zboží, nebo ji použije jako náhradu směnek, může ji někomu darovat nebo ji může třeba eskontovat bance.

Rubopisem lze převádět prakticky každou směnku, výjimkou jsou pouze tzv. rektasměnky, které obsahují rektadolozku např. „nikoli na řad“ nebo doložku obdobného významu.

Samotný pojem rubopis vyjadřuje skutečnost, že se tyto převodní zápisy píší zpravidla na rubu směnky. Pojem „rubopis“ tedy svým způsobem vyjadřuje právě technickou stránku převodu práv ze směnky. Vztahy při převodu práv ze směnky jsou zásadně dvoustranné, na jedné straně vystupuje majitel směnky, který směnečná práva převádí (indosant) a na straně druhé stojí osoba, na kterou se směnečná práva převádí (indosatář), tato osoba musí být aktivně směnečně způsobilá. Indosatářem může být v souladu s § 11 odst.3 ZSŠ i směnečník, ať přijal směnku nebo ne, výstavce nebo každá jiná osoba směnečně zavázaná. Indosament na osobu, která již na směnce figuruje, bývá nazýván zpětným rubopisem. Z možnosti, dané i pro výše uvedené osoby, směnku dále převádět,

³⁷ ust. § 11 až 20 ZSŠ

³⁸ např. ust. § 543 občanského zákoníku (v rámci úpravy poukázky na cenné papíry), § 156 odst. 6 obchodního zákoníku (převody akcií na jméno), atd.

vyplývá závěr, že splynutím směnečného věřitele a dlužníka do jednoho subjektu nedochází k zániku závazku splynutím. Výše uvedené splynutí je totiž pouze latentní, jde o jednotlivé možnosti zpětných indosamentů³⁹.

Forma, obsah a umístění rubopisu. I pro rubopis platí obecná zásada písemnosti všech směnečně právních úkonů a nutnost jejich umístění na směnce. Co se týká obsahu rubopisu bude se od sebe lišit rubopis, který je vyplněný a rubopis, který je nevyplněný (blankoindosament). V případě rubopisu vyplněného se bude jeho obsah sestávat nejméně ze tří částí, a to z části převodní (transportní), kterou dává indosant najevo svůj úmysl směnku převést. Zákon směnečný a šekový o této části rubopisu nic nestanoví, ale v praxi bývá obvykle použita doložka „zaplaťte za mne“ nebo „zaplaťte místo (namísto) mne“. Na část převodní obvykle navazuje určení indosatáře, tj. nového majitele směnky. Poslední část tvoří vlastnoruční podpis indosanta. V praxi může indosament obsahovat ještě další doložky, např. datum převodu. Naopak doložka na řad není vůbec nutná, protože směnka, pokud z ní samotné nevyplývá něco jiného, je zákonným ordrepapírem.

Pokud se týká rubopisů nevyplněných (blankoindosament), ty se mohou vyskytovat ve dvou podobách, avšak obě podoby nevyplněného rubopisu mají společné to, že vždy chybí jméno indosatáře. V praxi bude blankoindosament vypadat tak, že bude chybět pouze jméno indosatáře a bude obsahovat převodní část a podpis indosanta. Někdy však může být blankoindosament redukován pouze na podpis indosanta. Dle Kovaříka „je v praxi nutno nevyplněné indosamenty jednoznačně doporučit. Sám rubopis nikoho neváže k tomu, aby směnku skutečně převzal, nelze ji tedy nikomu vnutit. Tedy až po odebrání směnky indosatářem nemá indosant o převodu směnky jistotu“⁴⁰. Na jedné směnce se můžou střídát jak rubopisy vyplněné, tak i rubopisy nevyplněné.

³⁹ blíže viz in Právní praxe podnikání, č. 5/93, Kovařík Z.: Renesance směnky VII, str. 9, Kovařík uvádí základní situace, které můžou nastat v rámci zpětných indosamentů, a to: Indosace směnky na některého z předchozích indosantů, Indosace traty na výstavce, Indosace směnky na směnečníka, Indosace na příjemce, Indosace na výstavce směnky vlastní, Indosace na umístěnce, Indosace na podpůrnou adresu, Indosace na intervenienta a indosace na rukojmůho.

⁴⁰ viz in Právní praxe podnikání, č. 5/93, Kovařík Z.: Renesance směnky VII, str. 11

Naproti možnosti použít blankoindosamentu, jsou některé doložky v rubopisu nepřipustné, jedná se např. o:

- Podmíněné rubopisy; v případě, že je rubopis podmíněný, jedná se v souladu se zákonem směnečným a šekovým o rubopis platný s tím, že na doložku, která vyjadřuje podmíněnost rubopisu, se hledí, jako by nebyla napsána.
- Rubopisy dílčí, tzn. takový rubopis, kterým indosant nepřevádí všechna směnečná práva, ale indosatář se v tomto případě nestává univerzálním věřitelem ze směnky; takový indosament je pak zcela neplatný, jedná se o absolutně neplatný právní úkon.
- Rubopisy na majitele; jedná se o případy, kdy indosant svým indosamentem zamýšlí ze směnky udělat cenný papír na doručitele, tím že indosant uvede místo indosatáře slovo „majitel“, takový indosament je považován za nevyplněný.

Pokud jde o umístění rubopisu na směnce, zákon směnečný a šekový toto nijak neřeší, ale v praxi je obvyklé umístit rubopisy na rub směnky, tedy na opačné straně než je závazek ze směnky. K psaní rubopisů jsou též určeny tzv. přívěšky (listy spojené se směnkou⁴¹). Přívěšek neboli allonge musí být se směnkou relativně pevně a trvale spojen, nejedná se tedy o samostatnou listinu.

Kromě na samotné listině ztělesňující práva ze směnky může být rubopis zachycen i na opisu směnky.⁴² Opis je součástí směnky jako listiny, tvoří s ní jeden celek, ale na rozdíl od přívěsku je od ní fyzicky oddělen. Rubopis je dále možné uvádět na směnečných stejnopisech – duplikátech s tím, že všechny zápisy na duplikátu směnky jsou zápisy na směnce samé, neboť je-li směnka ve více stejnopisech, mají všechny postavení směnky samé.

---

⁴¹ Čl. I § 13 odst. 1 ZSŠ

⁴² Čl. I. § 67 odst. 3 ZSŠ, opis lze indosovat a opatřit rukojemským prohlášením stejně a s týmiž účinky jako prvopis.

Účinky rubopisu. Každý rubopis s výjimkou rubopisů zvláštních⁴³ má účinky převodní, záruční a legitimační.

Převodní účinek indosamentu. Indosament je prostředkem převodu veškerých práv dosavadního věřitele na jinou osobu, která bude nadále věřitelem směnečných práv. Při převodu práv ze směnky práva indosantova mizí, nepřecházejí a u indosatáře se objevují práva zcela nová, i když svým obsahem podobná právům indosanta.

Záruční účinek rubopisu. Důsledkem tohoto účinku rubopisu je, že indosanti se řadí mezi tzv. nepřímé nebo regresní dlužníky, kteří odpovídají za přijetí a zejména za zaplacení směnky, nestane-li se tak ze strany přímého dlužníka. Tento účinek vyplývá z ustanovení Čl. I § 15 odst. 1 ZSŠ, podle něhož indosant odpovídá za přijetí a zejména za zaplacení směnky.

Legitimační účinek rubopisu. Legitimační účinek spočívá v tom, že u ordrepapírů nepostačuje jen pouhé držení cenného papíru v „ruce“, ale je nutné, aby zde byla identita držitele cenného papíru s osobou, která jako majitel cenného papíru, a tudíž věřitel ohledně práv z cenného papíru ztotožněných, má jako osoba takto přímo na cenném papíru uvedená na plnění právo⁴⁴. Prvním takovým

⁴³ Za zvláštní rubopisy jsou označovány 1) přímý rubopis (rektaindosament) – při použití tohoto zvláštního indosamentu indosant využije práva v souladu s Čl. I § 15 odst. 2 ZSŠ a zakáže další indosaci směnky; 2) rubopis s vyloučenou odpovědností – při použití tohoto rubopisu indosant vyloučí v souladu s Čl. I § 15 odst. 1 ZSŠ svou odpovědnost za přijetí nebo zaplacení směnky, obvykle indosant použije doložky „sine obligo“ nebo doložky „bez závazku“; 3) zmocňovací rubopis (prokuraindosament) – u tohoto rubopisu je součástí převodního prohlášení doložka, která vyjadřuje skutečnost, že směnka není převáděna obecně, ale za konkrétním účelem (Čl. I § 18 ZSŠ). Obvykle bývá prokuraindosament uvozen doložkami „hodnota k vybrání“, „k inkasu“, „in prokura“; 4) rubopis zástavní – tento druh rubopisu je upraven v Čl. I § 19 ZSŠ, obvykle bývá uvozen doložkami „hodnota v zástavě“ nebo „hodnota k zajištění“; 5) podindosament; 6) rubopis důvěrnický – tento druh není směnečným právem výslovně upraven, ale v praxi se může objevit, charakteristické při použití tohoto rubopisu je, že jde obvykle o převody směnky, které je možné uskutečnit zvláštními druhy rubopisů, přesto však účastníci převodu z určitých důvodů nechtějí tento vztah mezi nimi na směnce přímo deklarovat; 7) rubopis exekuční – v současné době není jeho použití možné, s ohledem na ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí (§ 331 a násl. občanského soudního řádu).

⁴⁴ Blíže viz in Kovářk, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 122 a násl

věřitelem je remitent, který musí být na směnce uveden od počátku, další majitelé pak vyplývají zpravidla z rubopisů. Zákon směnečný a šekový pojímá tuto legitimaci ryze jako legitimaci formálněprávní, když v souladu s ustanovením Čl. I § 16 odst. 1 ZSŠ stanoví, že za majitele se považuje držitel směnky, kterému svědčí nepřetržitá řada rubopisů. Jde tedy o určitou domněnku, podle níž se vytváří právní vztah, který nemusí vždy odpovídat realitě. Povinnost zkoumat nepřerušenosť řady indosamentů zákon stanoví jen tomu, komu je směnka při splatnosti předložena k placení, avšak pro praxi je lepší, aby např. každý indosatář pro svou právní jistotu při nabývání práv ze směnky přezkoumal nepřerušenosť řady indosamentů.

Je možné říci, že výše uvedený výklad o rubopisech poskytuje základní obrázek o tomto právním institutu, avšak podrobný rozbor problematiky rubopisů a jejich důsledků a účinků by mohl vydat na samostatnou práci.

2.2.6.4. Blankotradice

Druhým specifickým směnečněprávním způsobem převodu práv ze směnky je blankotradice. K přechodu směnečných práv dochází zde prostým předáním z ruky do ruky, tzn. že se tento převod nijak neodrazí na směnce samotné (na listině). Blankotradice je upravena v ustanovení Čl. I § 14 odst. 2 ZSŠ. Použití blankotradice je však možné pouze za splnění podmínky, a to že k převodu může dojít, a to i opakovaně, jen na základě předcházejícího blankoindosamentu. Není přitom rozhodné, zda jde o rubopis v širším nebo užším slova smyslu. Skutečnost, že ten, kdo blankotradicí směnku nabude, je jejím majitelem, vyplývá z Čl. I § 16 odst. 1 věty první ZSŠ.

Co do účinků je blankotradice odlišná od rubopisu; blankotradice má nepochybně účinky transportní a legitimační, jak vyplývá z ustanovení Čl. I § 16 odst. 1 ZSŠ, neboť osoba, která nabyla směnku blankotradicí má postavení stejné jako majitel, který nabyl směnku na základě rubopisu, ať již vyplněného nebo nevyplněného. Blankotradice na rozdíl od rubopisu nemá účinky garanční. Blankotradenti totiž

nejdou na směnce podepsání a další majitelé směny nemohou se proto zpravidla vůbec ani dozvědět, že tyto osoby byly také majiteli směny.

Výše uvedené způsoby převodu směnečných práv ve formě rubopisu a blankotradice jsou jediné dva způsoby převodu směnečných práv, které předpokládá zákon směnečný a šekový a spolu se změnami v osobě věřitele, které jsou založeny na jiných právních předpisech než je zákon směnečný a šekový, tvoří ucelený komplex možností, které současný právní řád předpokládá pro změnu osoby věřitele ze směny, avšak není vyloučeno, že se v praxi může objevit i jiný způsob změny směnečného věřitele než způsoby, které byly popsány výše.

V této části práce jsem se snažila o provedení základní charakteristiky směny, jejich náležitostí, účastníků směnečných vztahů a převodů směny podle českého právního řádu. V další části této práce (jak bylo naznačeno i v úvodu této práce) bych se chtěla zabývat charakterikou směny, jejich náležitostí a též převody směnek podle anglické právní úpravy, zejména pak srovnáním obsahových náležitostí směnek vystavených podle českého právního řádu a směnek vystavených podle anglického právního řádu.

2.3. Směnka podle anglického právního řádu

2.3.1. Prameny směnečného práva Velké Británie, resp. Anglie

Základním pramenem anglického směnečného práva je již od roku 1882 The Bill of Exchange Act (dále také jen „BEA“). Tento zákon sjednotil do této doby používané zvykové právo a stávající směnečné zákony. Před vydáním BEA bylo vydáno více než 17 zákonů týkajících se problematiky směnečného práva, a to zvláště pro oblast Anglie, Skotska a Irska a více než 2.600 soudních rozhodnutí. Úplně první judikát týkající směnečné problematiky je datován do roku 1603. Moderní základy směnečného práva byly založeny Lordem Mansfieldem, na jehož práci

pak v roce 1875 navázal Lord Chief Justice Cockburn, ve svém rozhodnutí ve věci Goodwin v. Roberts.

Nutná potřeba unifikace práva v rámci království Velké Británie vyvrcholila v roce 1880, kdy Dolní komora parlamentu byla vyzvána od „Institute of Bankers“ a „Associated Chambers of Commerce“, aby zahájila přípravy sjednocení směnečné úpravy. Vypracováním unifikačního zákona byl pak pověřen M.D.Chalmers, jehož první návrh směnečného zákona byl poprvé přečten v Dolní sněmovně dne 18. července 1881. Tento první návrh se týkal pouze Anglie a Irska, nikoli Skotska. Návrh nebyl Dolní sněmovnou přijat. O rok později byla tendence unifikovat směnečné právo anglické obnovena, a to zejména s ohledem na první unifikační snahy v rámci kontinentálního směnečného práva. Roku 1882 byla Dolní sněmovnou ustavena komise právníků a finančníků, která měla za úkol opravit a doplnit Chalmersův návrh směnečného zákona z roku 1881. Tato komise upravila návrh i pro Skotsko a tento návrh byl Dolní sněmovnou dne 7. července 1882 schválen, Sněmovna Lordů tento návrh s menšími změnami předložila královně a dne 18. srpna 1882 byl tento návrh královnou schválen.

Je zajímavé, že za dobu své platnosti nebyl BEA prakticky vůbec novelizován. Jedna z rozsáhlejších novelizací proběhla v roce 1906, další pak v roce 1927, 1971 a 1986. BEA obsahoval až do 1. července 1987 veškerou úpravu jak směnek cizích (bill of exchange), tak i směnek vlastních, resp. dlužních úpisů (promissory notes), ale stejně jak český zákon směnečný a šekový obsahoval, resp. stále obsahuje úpravu šekového práva. K výše uvedenému dodávám, že v roce 1986 s účinností od 1. července 1987 byl přijat nový zákon upravující problematiku šeků (The Cheques Act). Úprava šeků obsažená v BEA platí pouze pro šeky vystavené před 1. červencem 1987.

The Bill of Exchange Act je rozdělen do pěti částí, a to

1. Úvodní ustanovení (Preliminary), ve kterých jsou definovány základní pojmy celého zákona, účinnost a další obecná ustanovení.
2. Směnka cizí (Bill of Exchange), který je dále rozdělen do 11 oddílů.
3. Bankovní šeky (Cheques on a Banker), který je dále rozdělen na tři oddíly, ale v současné době byla tato úprava již nahrazena novým zákonem The Cheques Act.
4. Směnka vlastní, resp. dlužní úpisy (Promissory Notes).
5. Doplnující ustanovení (Supplementary).

BEA svým členěním v mnoha ohledech připomíná zákon směnečný a šekový, a to zejména členěním právní úpravy nejprve na podrobnou úpravu směnky cizí a poté pak i úpravu směnky vlastní, ve které se dost často odkazuje právě na úpravu směnky cizí. Původně též v BEA byla obsažena komplexní úprava šekového práva. Výraznou odlišností od české právní úpravy je, že v zákoně směnečném a šekovém chybí úvodní ustanovení, ve kterých jsou definovány základní pojmy. Český zákonodárce většinou ponechal definici pojmů obsažených v zákoně směnečném a šekovém teorii anebo praxi.

Ve srovnání se zákonem směnečným a šekovým je BEA výrazně popisný. ZSŠ prakticky nedefinuje žádné termíny používané ve směnečných vztazích. Tato úloha byla spíše ponechána na právní teorii a praxi. Otázkou však zůstává, která právní úprava je zdařilejší, zda více popisná obsažená v BEA nebo česká právní úprava obsažená v ZSŠ, vycházející z Ženevských úmluv. Je nesporné, že popisná úprava obsažená v BEA je více „přátelštější“ zejména pro laiky, avšak taková úprava neposkytuje prakticky žádný prostor pro vývoj směnečného práva, zejména pak v oblasti judikatury.

2.3.2. Pojem a charakteristika směnky

BEA je ve své podstatě velmi popisný zákon, ve kterém jsou definovány prakticky veškeré termíny směnečného (šekového) práva, které tento zákon obsahuje. Nejinak je tomu u definování směnky cizí, ale i vlastní. BEA na rozdíl od naší právní úpravy obsahuje definici jak směnky cizí (Bill of Exchange), tak i směnky vlastní (Promissory Note).

Směnka cizí (Bill of Exchange) je definována v části II. § 3 jako „Bezpodmínečný (bežvýhradný) písemný příkaz adresovaný jednou osobou druhé, podepsaný tím, kdo jej dává (výstavce), požadující po tom, komu je adresována, aby zaplatil na požádání nebo v určeném nebo určitelném budoucím čase sumu vymezenou v penězích tomu nebo na řád toho, kdo je ve směnce uveden, nebo majiteli směnky.“⁴⁵ Dříve byla též směnka cizí (Bill of Exchange) nazývána též jako akceptace (acceptance) nebo draft.⁴⁶

Lze říci, že definice směnky cizí (Bill of Exchange) podle BEA vykazuje řadu shodných znaků s definicí směnky cizí, která byla v českém právním řádu, vytvořena teorií a praxí⁴⁷. V obou případech směnka cizí musí obsahovat **bezpodmínečný příkaz** výstavce třetí osobě (podle české právní terminologie směnečnickovi), aby zaplatil **směnečný peníz, resp. určitou sumu peněz**, oprávněné osobě. Jak vztah z české směnky cizí, tak i vztah ze směnky cizí (Bill of Exchange) je pojmově trojstranný. Pravidelně v něm vystupují výstavce, podle českého právním řádu směnečník, resp. adresát bezpodmínečného příkazu a osoba oprávněná.

---

⁴⁵ Unconditional order in writing addressed by one person to another, signed by the person giving it, requiring the person to whom it is addressed to pay on demand or at a fixed or determinable future time a sum certain in money to or to the order of a specified person or to bearer – originální definice směnky cizí obsažená v BEA.

⁴⁶ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 462 a násl.

⁴⁷ **směnka cizí** (někdy označována jako trata) ztělesňuje příkaz výstavce adresovaný jiné osobě, aby tato třetí osoba zaplatila třetí osobě při splatnosti v místě na směnce určeném řádnému majiteli směnky směnečný peníz viz kapitola 2.2.2. této práce.

Výrazný rozdíl mezi oběma definicemi je v definici oprávněné osoby, které bude směnečný peníz zaplacen. Podle české úpravy směnečného práva a úpravy cenných papírů je směnka tzv. zákonný ordrepapír, jen výjimečně v případě uvedení doložky „nikoli na řad“ nebo doložky obdobného významu, může se stát ze směnky cenný papír na jméno. V případě anglické právní úpravy je tomu jinak, směnka cizí (Bill of Exchange) může být vystavena jako cenný papír na řad, ale i cenný papír na majitele (resp. doručitele)⁴⁸, což podle českého právního řádu není možné. Ze starší literatury, která se zabývala českou směnečnou problematikou, však vyplývá, že v případě uvedení alternativní doložky na doručitele (majitele) se jedná o platnou směnku, nicméně např. Švamberg takové udání remitenta nedoporučoval. Avšak současná právní praxe se kloní k opačnému názoru, viz již citované usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. prosince 1997, sp.zn. 9 Cmo 240/1997.

Výše uvedená definice směnky cizí (Bill of Exchange) je výsledkem poměrně dlouhého vývoje pokusů o definici směnky cizí. Za první pokus o definování směnky cizí (Bill of Exchange) je považován pokus Sira Johna Comyna, který je datován do 1/2 18. století.

Směnka vlastní je v BEA definována v části IV. jako „Bezpodmínečný (bezvýhradný) slib učiněný jednou osobou vůči druhé podepsaný výstavcem, zavazujícím se zaplatit na požádání nebo ve stanoveném nebo určitelném čase obnos vyjádřený v penězích tomu, nebo na řad určené osoby nebo majiteli.“⁴⁹

---

⁴⁸ slovo bearer se z angličtiny překládá, jak výrazem na majitele, tak i doručitele, a to vzhledem české terminologii používané pro cenné papíry, vzhledem k tomu, že neznám přesnou terminologii pro cenné papíry používané v Anglii pro jednotlivé formy cenných papírů, budu v této práci směnku, která je vystavena na „bearer“ nazývat směnkou vystavenou na majitele, tzn. jako cenný papír ve formě na majitele.

⁴⁹ A promissory note is an unconditional promise in writing made by one person to another, signed by the maker, engaging to pay on demand or at a fixed or determinable future time a sum certain in money to or to the order of a specified person or to bearer. – originální definice směnky vlastní v BEA.

I definice směnky vlastní (promissory note) podle BEA vykazuje řadu shodných znaků s definicí, která byla v českém právním řádu vytvořena teorií a praxí.⁵⁰ Podle obou právních úprav je směnku vlastní možné označit za určitý typ dlužnického úpisu⁵¹, v obou případech výstavce slibuje, že oprávněné osobě zaplatí určitou sumu peněz. Vztah vzniklý ze směnky vlastní je jak v českém tak i anglickém právním řádu vztahem dvojstranným, kde vystupuje jako přímý dlužník výstavce směnky a dále osoba oprávněná, neboli směnečný věřitel.

Shodná je v obou právních řádech podoba cenného papíru, jedná se v současné době o listinný cenný papír. Nejzásadnější rozdíl je ve formě obou cenných papírů, dle anglické právní úpravy směnky vlastní může být tato vystavena jak ve formě cenného papíru na řad, tak i cenného papíru na majitele, což podle české právní úpravy směnečného práva není možné.

Bližší zamyšlení si v rámci těchto obecných výkladů o směnce podle anglického právního řádu rozhodně zaslouží vývoj podoby směnky. Z definic jak směnky cizí (Bill of Exchange), tak i vlastní (Promissory note), je zřejmé, že oba druhy směnek mají listinnou podobu. Již několik let však v odborných kruzích probíhají debaty na téma možné dematerializace směnek v rámci oblasti platnosti BEA. Nejvýraznější jsou tyto diskuze v Austrálii, Kanadě a Singapuru, ale i v dalších státech, ve kterých platí BEA⁵². Ve Velké Británii však zákonodárci zatím nejsou diskuzi o dematerializaci směnky nakloněni.

S povinnou listinnou podobou směnky jsou spojeny některé nevýhody, a to zejména možnost její ztráty nebo zničení a s tím samozřejmě související náklady na její zachování. Dále jsou zde i vyšší náklady na její převod, ale i pořízení. Výše uvedené v praxi znamená, že směnky jsou čím dál méně využívány v rámci

---

⁵⁰ Směnka vlastní pak představuje určitou variantu (druh) dlužnického úpisu. Základem směnky vlastní je bezpodmínečný slib výstavce listiny, že zaplatí věřiteli (remitentovi) určitou peněžitou sumu. Obvykle je na směnce vlastní uvedena doložka „za tuto směnku zaplatím“.

⁵¹ Promissory note – lze též z angličtiny do češtiny přeložit jako dlužní úpis.

⁵² např. viz studie zpracované pro vládu Austrálie dostupná na www.treasury.gov.au

obchodního styku. Pro renesanci používání směnek v rámci obchodního styku se jeví jako nejvhodnější prostředek zavedení možnosti jejich dematerializace⁵³.

V této práci jsem se již zabývala otázkou dematerializace směnek v českém právním řádu a došla jsem k závěru, že je možná dematerializace směnky i v českém právním řádu, i když s tím budou souviset některé těžkosti zejména v zajištění technického zázemí⁵⁴. I diskuze, které jsou vedeny v zemích, ve kterých platí BEA, se potýkají právě s takovými těžkostmi. V případě, že by zastánci dematerializace směnky se svými názory uspěli, bude též nezbytné novelizovat BEA, ale s největší pravděpodobností i další navazující zákony (např. i zákony týkající se obchodování s finančními nástroji na oficiálních trzích atd.). Bude též nezbytné zajistit depozitáře nebo jiný obdobný institut, u kterého budou směnky v dematerializované podobě vedeny a též bude nutné zajistit autorizování podpisů na takových směnkách.

I přes výše uvedené se domnívám, že v zemích, kde platí úprava podle BEA, je šance, že ke změně podoby směnky dojde, a to alespoň pro směnky vystavené na majitele (doručitele), ale jak brzy není možné určit.

Podle anglické právní úpravy musí být každá směnka cizí okolkována anebo musí být vydána na speciálním okolkovaném papíru. Tato povinnost nevychází přímo z BEA, ale z dalších zákonů, a to konkrétně z „Stamp Act“ (1891), ve kterém je stanoveno, že každý cenný papír splatný na viděnou, na požádání (on demand) podléhá fixní poplatkové povinnosti v ceně (hodnotě) jedné pence. Dále podle „Finance Act“ (1899) poplatkové povinnosti podléhají všechny cenné papíry, jejichž splatnost je očekávána do tří dnů od vydání, což někdy může být i směnka cizí⁵⁵. V praxi je situace taková, že směnka, která je vystavena ve Velké Británii, musí být vystavena na speciálním kolkovém papíře, směnka vystavená mimo

---

⁵³ viz též National Competition Policy Review of the Bill of Exchange Act 1909, zpracovaná pro vládu Austrálie v roce 2003, dostupná na www.treasury.gov.au

⁵⁴ viz kapitola 2.2.2. této práce

⁵⁵ blíže viz www.1911encyclopedia.org/Bill_of_Exchange

Velkou Británií, pak musí být okolkována, jakmile mají být směnečná práva uplatněna na území Velké Británie.

2.3.3. Obsahové náležitosti směnky

Jednotlivé obsahové náležitosti směnky cizí (Bill of Exchange) jsou stanoveny v BEA v několika ustanoveních. Pro přehlednost budu jednotlivé obsahové náležitosti uvádět v pořadí, v jakém je uvádí BEA.

Jako první obsahovou náležitost směnky cizí (Bill of Exchange) uvádí BEA v části II § 6 jméno směnečníka, resp. jméno toho, kdo má platit.⁵⁶ BEA uvádí, že směnečník (drawee) musí být dostatečně určitě identifikován tak, aby nevznikaly pochybnosti o jeho identitě. BEA připouští, aby byl bezpodmínečný příkaz zaplatit adresován dvěma a více směnečníkům, avšak zároveň uvádí, jakým způsobem musí být takový příkaz proveden. Směnečníci musí být z bezpodmínečného příkazu zaplatit určitou sumu závázání společně a nerozdílně. V případě, že by byli směnečníci uvedeni v bezpodmínečném příkazu alternativně anebo v určitém pořadí (nástupnictví) pak se dle BEA nejedná o směnku cizí (Bill of Exchange).

Ve srovnání s ZSŠ klade BEA daleko větší důraz na identifikaci osoby směnečníka. Dle ZSŠ (Čl. I § 1 bod 3) postačí pro platnost směnky uvedení pouze jména směnečníka, tj. křestního jména a příjmení. Další identifikátory směnečníka jako např. bydliště, datum narození atd. ZSŠ pro osobu směnečníka neuvádí. Naproti tomu již z gramatického výkladu ust. části II § 6 odst. 1 BEA⁵⁷ dojdeme k závěru, že pouze jméno a příjmení směnečníka zřejmě nepostačuje pro dostatečnou identifikaci osoby směnečníka. Bude proto nutné uvést i další identifikátory takové osoby, jako bydliště, datum narození apod.

⁵⁶ v originále address to drawee

⁵⁷ „The drawee must be named or otherwise indicated in a bill with reasonable certainty“ (část II § 6 odst. 1 BEA)

BEA dává možnost adresovat bezpodmínečný příkaz více osobám směnečníků, což je nepochybně velmi zajímavé. Taková úprava jistě snižuje případné riziko směnečníkovi nesolventnosti a zvyšuje šance směnečného věřitele, že jeho nároky z takové směnky budou uspokojeny.

ZSŠ takovou možnost nepřipouští avšak ani nezakazuje. Z gramatického výkladu lze dovodit, že v případě uvedení více směnečníků na směnce cizí vystavené v režimu ZSŠ, by taková směnka byla zřejmě neplatná pro rozpor s ust. Čl. I § 1 bodem 3. ZSŠ, ve kterém je uvedeno že směnka cizí musí obsahovat jméno toho, kdo má platit (směnečníka). ZSŠ tak počítá s uvedením pouze jediné osoby jako směnečníka, dle mého názoru, je takový výklad příliš striktní⁵⁸, a proto lze v tomto případě použít logického argumentu od menšího k většímu, zejména pak pokud jsou směnečníci zavázáni kumulativně (společně a nerozdílně), ale vzhledem ke skutečnosti, že pluralita účastníků není v ZSŠ upravena, můžou v praxi nastat určité nejasnosti ohledně uplatňování práv a plnění povinností z takového směnečného vztahu.

Další podstatnou obsahovou náležitostí, kterou BEA upravuje (ust. části II § 7) je jméno toho, na jehož řad má být placeno, pokud není směnka vystavena na majitele (doručitele). Výše již bylo zmíněno, že směnka cizí (Bill of Exchange) může mít podle úpravy obsažené v BEA formu cenného papíru na řad (ordrepapíru), tak i formu cenného papíru na doručitele (majitele), není ani vyloučeno v případě uvedení rekta doložky do směnečného textu, že může mít i formu cenného papíru na jméno. Je zřejmé, že jméno toho, na jehož řad má být placeno, bude nutné uvést jen v případě, že směnka bude vystavena ve formě cenného papíru na řad, popř. na jméno. Směnečný věřitel (payee) musí být opět dostatečně identifikován, tak aby nevznikaly pochybnosti o jeho identitě. V případě, že vznikne pochybnost na straně směnečníka, který již směnku cizí akceptoval, kdo je věřitelem ze směnky cizí, která má formu cenného papíru na

---

⁵⁸ K tomuto názoru se kloní i JUDr. Kovařík, in Kovařík Z. : Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997 a stejně tak i JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., in Kotásek J., Směnečné právo, Praha 2006, PROSPEKTRUM spol. s r.o.

řad a je-li tato pochybnost způsobena nedostatečným určením osoby, na jejíž řad má být placeno, je směnečník zproštěn odpovědnosti za pozdní zaplacení směnečné sumy.⁵⁹

BEA umožňuje, aby bylo na směnce cizí uvedeno více směnečných věřitelů, s tím, že existuje několik možností, jakými je větší počet směnečných věřitelů na směnce uveden, a každá z těchto variant má jiné důsledky pro směnečníka. Za prvé lze uvést více směnečných věřitelů, kteří jsou oprávněni společně a nerozdílně. Za druhé BEA připouští i možnost, aby byli směneční věřitelé oprávněni alternativně. Jako poslední možnost BEA připouští uvedení více věřitelů s tím, že přímo na směnce bude stanoveno, kterému věřiteli bude směnečník plnit⁶⁰.

Na rozdíl od BEA zákon směnečný a šekový nepočítá s pluralitou směnečných věřitelů, na jejichž řad je směnka cizí vystavena. Směnka cizí, ve které by bylo uvedeno více osob, na jejichž řad má směnečník plnit by mohla být neplatná pro rozpor s ust. Čl. I § 1 bod 6 ZSŠ. U plurality věřitelů platí obdobně to, co již bylo řečeno u pluralitě směnečníků, s tím že dle mého názoru pluralita směnečných věřitelů s sebou v praxi přináší daleko více problému než pluralita směnečníků. V praxi znamená více oprávněných věřitelů ze směnky vznik řady poměrně obtížných otázek a to např., kdo z oprávněných bude směnku držet, kdo ji bude oprávněn rubopisovat, zda oba společně anebo každý zvlášť, jen v rozsahu svých oprávnění vyplývající z tohoto vztahu a ještě mnoho dalších.

Dle BEA může být směnečným věřitelem též i držitel funkce v čase, kdy je směnka splatná⁶¹. V praxi toto neobratné vyjádření znamená, že směnka je splatná např. u jednatele nebo jiného funkcionáře právnické osoby, a to v případě, kdy jako věřitel je označena právnická osoba.

---

⁵⁹ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 472 a násl

⁶⁰ část II § 7 odst. 2 BEA

⁶¹ v originále holder of an office for the time being – viz ust. části II § 7 odst. 3

V případě, kdy je na směnce cizí (Bill of Exchange) uvedena smyšlená nebo neexistující osoba⁶² jako směnečný věřitel, pak platí nevyvratitelná domněnka, že směnka cizí (Bill of Exchange) je vystavena ve formě na majitele (doručitele). Není úplně jasné co znamená neexistující osoba. Lze dovést, že neexistující osoba je taková osoba, která nežila (neexistovala) v okamžiku vystavení směnky cizí (Bill of Exchange), a to bez ohledu na to, zda taková osoba někdy v minulosti žila či nikoli⁶³. Co se týká výrazu smyšlený (nebo přesněji fiktivní) věřitel, pak tohoto sousloví se v praxi užívá vždy v souvislosti se směnečnými podvody. Poprvé bylo výrazu fiktivní směnečný věřitel (fictitious payee) užito v roce 1891 v případě *Bank of England v. Vagliano Brother*.⁶⁴ V této souvislosti je sousloví fiktivního směnečného věřitele používáno dodnes.

V části II § 9 BEA je stanovena další povinná náležitost směnky cizí (Bill of Exchange), a to směnečná suma (směnečný peníz). Jak směnka cizí, tak i směnka vlastní může znít pouze na peníze. Pokud by směnka zněla na výkon určité činnosti, pak by nešlo o směnku podle BEA. Co se týká požadavků na určitost směnečné sumy, pak BEA jasně stanovuje, že směnečná suma (směnečný peníz) musí být přesně určena, tak aby bylo bezpochyby zřejmé, jaký je závazek dlužníka vůči věřiteli a pohledávka věřitele vůči dlužníkovi. Není stanoven ani spodní ani horní limit směnečné sumy.

Obvykle je směnečná suma stanovena jak údajem číselným v horní části směnky, tak i údajem slovním v textu (těle) směnky. Pokud je číselný údaj směnečné sumy rozdílný od údaje slovního, pak stejně jako podle úpravy obsažené v ZSS má přednost směnečná suma vymezená slovy. Důvodem je zřejmě skutečnost, že je menší pravděpodobnost vzniku chyby ve směnečné sumě napsané slovy.

---

⁶² „fictitious or non-existing person“

⁶³ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 474 a násl

⁶⁴ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 474 a násl

Směnečná suma vyjádřena čísly není vyžadována, ale pravidelně je uváděna. Uvádění číselného údaje směnečné sumy má historicky zřejmě pouze jediný význam, a to že číslice na první pohled upoutaly pozornost a byly tak upozorněním všem stranám směnečného vztahu na jeho obsah. BEA připouští, aby směnečná suma byla úročena. Obvyklý úrok činí 5 % p.a. ze směnečné sumy.

Směnečná suma může být také splatná ve splátkách s tím, že může nebo nemusí být určeno, že v případě prodlení s uhrazením kterékoli splátky se celá suma stává splatnou. Podmínkou platnosti splácení směnečné sumy ve splátkách je stanovení konkrétních splátkových termínů (dat). Podle české úpravy směnečného práva jsou nepřipustné směnky splátkové. Tyto směnky jsou problematické především pro štěpení směnečné sumy, což však překonává ust. Čl. I § 6 odst. 2 ZSŠ, tedy nejde zatím o neplatnost, ale zejména pro rozpor s ust. Čl. I § 33 ZSŠ, což již k neplatnosti směnky vede⁶⁵. V české praxi se taková situace řeší obvykle tak, že na každou splátku je vystavena samostatná směnka, kde jako směnečný peníz je uvedena částka splátky a splatnost odpovídající splatnosti konkrétní splátky. Toto řešení není příliš praktické zejména z pohledu rizika ztráty či zničení vystavených směnek a též z pohledu časové náročnosti při vymáhání dlužných částek. Řešení obsažené v BEA týkající se možnosti stanovení splátek směnečné sumy považují za praktičtější.

Směnečná suma může znít na jakoukoli měnu, která je platnou zákonnou měnou v konkrétním státním útvaru nebo alespoň v měně plnící zúčtovací funkce. Směnečná suma může být též splatná v závislosti na kurzu zahraniční měny, ale též i podle kurzu určeného přímo na směnce (Bill of Exchange). U směnky cizí vystavené v jednom státě a splatné ve státě jiném je obvykle uvedena suma v měně platné pro stát, kde byla směnka cizí vystavena. Pro určení konkrétní směnečné sumy je pak nezbytné převést sumu do zákonné měny státu, ve které je směnka cizí splatná. Pokud směnka cizí sama neurčuje kurz směny, určí se konečná

---

⁶⁵ Blíže k směnečnému penízu viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 84 a násl.

směnečná suma podle kurzu směny, který byl stanoven pro den splatnosti mezi oběma státy.

Směnečná suma je v souladu s BEA splatná buď na požádání (na viděnou) nebo v určitém nebo určitelném čase. Jako první způsob splatnosti upravuje BEA v ust. části II § 10 směnku splatnou na požádání (na viděnou)⁶⁶. Směnka cizí (Bill of Exchange) je splatná na viděnou, v případě, že je na směnce uvedena doložka „na požádání“ nebo „na viděnou“⁶⁷ nebo není na směnce cizí doba splatnosti uvedena vůbec. Taková směnka může být předložena k uhrazení oprávněnou osobou v přiměřené době po vystavení, aby byl dlužník již schopen sumu splatit. Směnka cizí splatná jinak než na viděnou, byla-li akceptována nebo indosována již jako promlčená směnka, se směnka považuje za směnku splatnou na viděnou⁶⁸. Směnka cizí splatná na viděnou, na které je vyznačeno, že je v oběhu po bezdůvodně dlouhou dobu, je považována za směnku promlčenou.

Dále může být směnka cizí (Bill of Exchange) splatná v souladu s ust. části II § 11 BEA v určitém budoucím čase⁶⁹. Směnka cizí může být splatná po uplynutí přesně určené doby po konkrétním datu nebo po uplynutí přesně určené doby po viděné nebo po uplynutí určité lhůty po konkrétní události, která zcela jistě nastane, ale není jasné, kdy přesně nastane.

Je-li směnka splatná v určité době po viděné, je čas počítán ode dne přijetí směnky směnečníkem. Pokud nedojde k řádné akceptaci směnky cizí, je čas pro určení splatnosti směnky počítán od provedení řádného provedení protestu pro neakceptaci směnky. V případě, že splatnost směnky má nastat v určité době po konkrétní události, je takovou událostí např. církevní nebo světský svátek, a to i tzv. svátek „pohyblivý“ nebo i jiná událost např. den voleb do parlamentu atd.

---

⁶⁶ v originále „bill payable on demand“

⁶⁷ v originále „on demand“, or „at sight“, or „on presentation“ (ust. části II §10 odst.1 písm. a)

⁶⁸ viz ust. části II §10 odst. 2 BEA, viz též The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 475 a násl

⁶⁹ Bill payable at future time (část II § 11 BEA)

Splatnost však nesmí být určena v závislosti na nějaké nahodilé události, o které není jasné kdy nastane, ale ani není jisté, zda vůbec nastane. Taková směnka by byla neplatná, její neplatnost by ani nebyla zhojena skutečností, že by nahodilá událost, v jejíž závislosti je určena doba splatnosti, nastala, takže by bylo možné dobu splatnosti směnky konkrétně určit⁷⁰.

Co se týká počítání času souvisejícího se splatností směnky, pak platí níže uvedené zásady. V případě směnky splatné po určitém datu, nebo po viděné nebo po určité události, pak plyne lhůta pro splatnost směnky ode dne následujícího po rozhodné události. BEA stanovuje ještě podpůrnou lhůtu splatnosti pro směnky cizí splatné po určitém datu, nebo po viděné nebo po určité události, a to lhůtu tří dnů, pokud není na směnce uvedeno jinak, poslední den podpůrné lhůty je směnka splatná. Pokud poslední den podpůrné (dodatečné) lhůty připadá na neděli, první svátek Vánoční, Velký pátek nebo den prohlášený za svátek nebo Den díkůvzdání, je směnka splatná poslední pracovní den přecházející svátku. Pokud poslední den dodatečné lhůty připadá na den státního svátku dle Zákona o svátcích z roku 1871⁷¹ ve znění všech novelizací a dodatků, nebo pokud poslední den lhůty připadá na neděli a druhý den lhůty připadá na státní svátek, je směnka splatná následující pracovní den. Taková právní úprava počítání času vychází ze složitých pravidel anglického zvykového práva s tím, že každá část Velké Británie má vlastní pravidla pro určování státních svátků a jiných významných dnů.

Z výše uvedeného je zřejmé, že pravidla pro počítání času v anglickém směnečném právu jsou dosti složitá a „těžkopádná“, ale vzhledem k tomu, že platí již po dlouhou dobu, jsou zřejmě již dostatečně v praxi zažitá. Dle mého názoru česká úprava směnečného práva upravuje pravidla pro splatnost směnky, resp. pro počítání lhůt výrazně přehledněji a jasněji. V oblasti splatnosti směnek obě právní

---

⁷⁰ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 477 a násl

⁷¹ v originále Bank Holidays Act, 1871

úpravy vykazují tolik odlišností, že případné sblížení obou právních systémů je v tomto ohledu jen těžko představitelné.

Co se týká splatnosti směnky cizí podle anglické právní úpravy, je skutečnost, že BEA neuvádí možnost, aby byla směnka splatná v určitý den, tzn. nepřipouští tzv. fixní směnky, které jsou v českém právu využívány prakticky nejčastěji.

Na závěr výkladu o splatnosti směnek cizích podle anglické právní úpravy ještě dodávám, že směnka nesmí být předložena k zaplacení dříve než poslední den dodatečné lhůty. Jakákoli dřívější prezentace je neplatná. Pokud není směnečná suma poslední den lhůty zaplacená, může být na směnku udělána poznámka o nezaplacení, ale právo podat žalobu má vlastník směnky až následující den.⁷²

BEA jako další obsahovou náležitost směnky cizí (Bill of Exchange) uvádí její datování. BEA obsahuje vyvratitelnou právní domněnku datování směnky, resp. stejnou domněnku uvádí BEA i pro datování akceptace nebo indosamentu, platí tedy, že pokud je na směnce uvedeno datum vystavení, akceptace či indosace, je považováno za platné, dokud není prokázán opak. Antidatování směnky není dle ust. části II § 13 odst. 2 BEA důvodem neplatnosti směnky.

Jednou z nejdůležitějších obsahových náležitostí, která dělá směnku směnkou cizí i podle anglické právní úpravy, je neodvolatelný, nepodmíněný příkaz výstavce směřující vůči směnečníkovi. Uvedení jakékoli podmínky v příkaze způsobuje neurčitost a s tím spojenou neplatnost směnky cizí.

Směnka cizí (Bill of Exchange) musí být podepsána výstavitelem. Je možné, aby směnka cizí byla akceptována ještě před tím než je výstavitelem podepsána. Taková směnka pak není neplatná pro nedostatek předepsané obsahové náležitosti, tj. podpisu výstavce, ale dokud nebude výstavcem podepsána, není možné ji

⁷² Blíže k problematice splatnosti směnky cizí The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 477 a násl

předložit k zaplacení. Podpis výstavce směnky cizí je obvykle uveden na dolním okraji směnky cizí, v případě směnky vlastní může být podpis výstavce (maker) vtělen do textu směnky vlastní. Podpis musí být vlastnoruční, praxe dokonce připouští, aby osoba ngramotná místo podpisu uvedla nějakou značku⁷³.

Další obsahovou náležitostí směnky cizí (Bill of Exchange) podle BEA je místo, kde byla směnka vystavena. Neuvedení místa placení nezpůsobuje neplatnost směnky⁷⁴. Uvedení místa vystavení je obvyklou náležitostí směnky cizí.

Poslední obsahovou náležitostí je místo placení. Tato náležitost není pravidelnou obsahovou náležitostí. Dle zavedené praxe je uvedení místa placení zbytečné a neobvyklé. Pokud je však místo placení uvedeno, pak bývají obvykle uvedena alespoň dvě místa placení, ze kterých si může vybrat věřitel⁷⁵. Uvedení více míst splatnosti je dalším poměrně výrazným rozdílem BEA, resp. anglického směnečného práva proti ZSŠ, resp. české úpravě směnečného práva. Uvedení několika míst splatnosti je v rozporu s ust. Čl. I § 1 bod 5 ZSŠ a též je takto určená splatnost co do místa zcela neurčitá, neboť nelze rozhodnout, kde vlastně má být směnka prezentována a vyplacena. Taková směnka by byla neplatná. Dle anglického právní praxe lze uvést jako místa splatnosti i místa v různých státech, z pohledu české právní úpravy by vznikly pochybnosti o právním režimu směnky⁷⁶.

Co se týká obsahových náležitostí směnky vlastní (Promissory note), ty jsou pak hodně obdobné obsahovým náležitostem směnky cizí (Bill of Exchange). Na směnce vlastní je místo bezpodmínečného příkazu uveden bezpodmínečný slib výstavce, resp. výstavců zaplatit oprávněné osobě stanovenou směnečnou sumu. Směnka vlastní může být vystavena i několika vystaviteli (makers). Jedná se o

⁷³ viz případ *Georgie v. Surrey* (1830), *Mood.&M.* 516

⁷⁴ viz ust. části II § 3 odst. 5 BEA

⁷⁵ viz *The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, The Laws of England, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 477 a násl*

⁷⁶ Bliže k směnečnému penízu viz in Kovařík, Z.: *Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 76 a násl*

solidární vystavitele, tzn. že jsou povinni zaplatit směnečnou sumu oprávněné osobě společně a nerozdílně. Pokud by byli vystavitelé zavázáni jinak než společně a nerozdílně, tzn. byli by zavázáni alternativně, nebyla by směnka platná. Jakmile je jednou směnka vlastní platně vystavena, nelze platně dodat jméno nového výstavce.

Co se týká ostatních náležitostí směnky vlastní (Promissory note) odkazuje BEA⁷⁷ stejně jako ZSŠ na úpravu směnky cizí (Bill of Exchange). BEA pak výslovně stanoví, která ustanovení směnky cizí se na směnku vlastní nevztahují. ZSŠ oproti tomu volí opačný postup v ust. Čl. I § 77 ZSŠ jsou stanovena konkrétní ustanovení, která lze použít i pro směnku vlastní pokud to neodporuje její povaze.

2.3.4. Účastníci směnečných vztahů

Na počátku této kapitoly bylo již zmíněno, že BEA je svou podstatou velmi popisný zákon, který obsahuje celou řadu definic, kromě definice směnky cizí a vlastní obsahuje, též i definici prakticky všech účastníků směnečného vztahu.

BEA obsahuje níže uvedené definice účastníků směnečných vztahů, a to

- výstavce (drawer) je strana, které vystaví směnku cizí (Bill of Exchange) nebo šek,
- směnečník (drawee) je strana, na kterou je směnka cizí nebo šek psána, resp. na koho směřuje bezpodmínečný příkaz,
- akceptant (akceptor) je směnečník, který akceptoval (přijal) směnku, a to tak, že vyznačil svůj souhlas s příkazem výstavce. Akceptace směnky pak znamená podpis souhlasu akceptanta, který platí od doručení nebo oznámení o tom oprávněnému,
- zhotovitel nebo výstavce (maker) je strana, která vytvoří (sepiše) směnku vlastní,
- věřitel (payee) je strana, které je směnka cizí i směnka vlastní splatná,

---

⁷⁷ ust. části IV § 88 BEA

- indosant (indorser) je ten, kdo provede indosaci (převede směnku cizí nebo vlastní rubopisem),
- indosatář (indorsee) je osoba, na kterou je směnka rubopisem převedena,
- majitel (bearer) je osoba, která drží směnku cizí nebo vlastní, která je splatná na majitele (doručitele),
- držitel (holder) je osoba, která je směným věřitelem nebo indosatářem nebo majitelem směnky splatné na majitele.

Výše uvedený výčet účastníků směnečných vztahů podle BEA není kompletní, některým dalším osobám účastnících se směnečných vztahů se budu věnovat níže.⁷⁸

Vztah založený směnkou cizí (Bill of Exchange) je obvykle vztahem trojstranným. Proto budou pravidelnými účastníky směnečného vztahu ze směnky cizí osoba, která dává bezpodmínečný příkaz další osobě, aby oprávněnému zaplatila určitou sumu peněz (směnečný peníz). Dále bude vždy stranou adresát bezpodmínečného příkazu, tj. směnečník a samozřejmě strana ze směnky oprávněná, adresát, tj. ten, na jehož řad směnka zní anebo její majitel, zní-li směnka na majitele.

Stejně jak česká právní úprava, tak i anglická právní úprava připouští menší počet účastníků směnky cizí než jsou tři. BEA zná obdobu směnky cizí na vlastní řad výstavce, tzn. že výstavce směnky je zároveň i směnečným věřitelem. Obvykle je na takové směnce uvedena doložka např. „uhraďte na náš vlastní řad“ nebo „uhraďte v náš prospěch“⁷⁹. K další redukci účastníků směnky cizí (Bill of Exchange) dochází v případě, že směnečník je zároveň majitelem směnky. Na takové směnce je obvykle uvedena doložka „uhraďte na váš vlastní řad“ nebo uhraďte na svůj vlastní řad.⁸⁰ V tomto případě se stává splnění směnečného

⁷⁸ The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 463 a násl. – jedná se např. o holder for value, nebo holder of due course

⁷⁹ v originále „pay to us“ nebo „pay to our order“ „pay to us or order“ atd.

⁸⁰ v originále „pay to your own order“

závazku aktuální, až po převodu směnky rubopisem na třetí osobu. Směnka cizí, u které je směnečník zároveň remitentem směnky cizí, je podle českého právního řádu považována za neplatnou. Důvodem je pouze a výhradně, že jde o směnku zákonem nepřipuštěnou, a proto odporující Čl. I. § 1 ZSŠ⁸¹, neboť neobsahuje všechny předepsané náležitosti pro směnku cizí. S tímto druhem směnky není v ZSŠ počítáno v ust. Čl. I § 3, ve kterém jsou uvedeny povolené redukce účastníků ve směnečném vztahu vzniklém ze směnky cizí. BEA počítá i s možností, že výstavce může být i směnečníkem, tzn. že i podle anglického práva je možné stejně jako podle práva českého⁸² platně vystavit zastřenou směnku vlastní.

V případě, že je vystavena směnka cizí (Bill of Exchange), kde osoba výstavce splývá s osobou směnečníka a v případě, kdy směnečník je smyšlená osoba, pak se může majitel takové směnky rozhodnout, zda bude s takovou směnkou nakládat jako se směnkou cizí (Bill of Exchange) nebo jako se směnkou vlastní (Promissory note)⁸³.

Institut obdobný výše uvedenému je českému právnímu řádu neznámý. Dle mého názoru anglická právní úprava v tomto směru daleko více chrání jak remitenta, ale i pozdější majitele směnek, kteří např. neměli možnost do tvorby původního směnečného vztahu jakkoli zasáhnout. Dle českého právního řádu v případě uvedení neexistujícího směnečníka, je směnka formálně platná, ale nastává problém, že v tomto případě, zde není nikdo, kdo by provedl řádnou akceptaci a stal se tak přímým dlužníkem ze směnky. Taková situace je právě nejvíce tíživá pro směnečného věřitele, který tak musí uplatnit svá práva ze směnky proti výstavci, který je však pouze dlužníkem nepřímým. Pro zachování svých práv musí věřitel včas uplatnit svá práva proti výstavci jako dlužníku nepřímému.

---

⁸¹ Blíže k směnečnému penízu viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 86 a násl.

⁸² Čl. I § 3 odst. 2 ZSŠ

⁸³ The Bill of Exchange Act, statute 5 (2)

Kromě těchto pravidelných účastníků směnečného vztahu vzniklého ze směnky cizí, se může takového směnečného vztahu účastnit i další osoba. Tato osoba se účastní směnečného vztahu z popudu výstavce. Tato osoba je pak nazvána ručitelem pro případ nouze.⁸⁴ V tomto případě výstavce uvede na líci směnky jméno takové osoby. Na tuto osobu se pak může oprávněná strana obracet „v případě nouze“, tedy např. pokud dojde k nenaplnění směnky nepřijetím nebo nezaplacením. Majitel směnky si pak může vybrat, zda se na ručitele obrátí či nikoli. Jedinou výjimkou z možnosti volby majitele směnky, zda se obrátí na ručitele či nikoli, je situace, kdy bude nutné žalovat vystavitele nebo indostanta podle odlišného právního řádu než právního řádu Velké Británie, v takovém případě je majitel směnky povinen zjistit, zda cizí právo nepožaduje, aby bylo splnění závazku požadováno nejprve na ručiteli. Nezaplacená směnka musí však být nejprve protestována, nebo alespoň označena poznámkou protestu pro nezaplacení předtím, než je předložena k zaplacení ručiteli v případě nouze.

Co se týká účastníků vztahu vzniklého ze směnky vlastní (Promissory note), jsou jimi a) strana, která bezpodmínečně slibuje, že zaplatí věřiteli určitou sumu peněz, tzn. výstavce (maker) a b) adresát bezpodmínečného slibu výstavce směnečný věřitel. I v rámci směnečného vztahu vzniklého ze směnky vlastní (Promissory note) je možné, aby došlo k redukci účastníků. V takovém případě výstavce a věřitel splývají v jedno. Taková směnka není neplatná, ale je možné ji považovat za směnku vlastní až v okamžiku jejího převodu rubopisem na třetí osobu. Na takové směnce je obvykle uvedena doložka „zaplatím na řad můj vlastní“⁸⁵. S redukcí účastníků směnečného vztahu založeného směnkou vlastní ZSŠ vůbec nepočítá, taková směnka by zřejmě byla neplatná pro rozpor s ust. Čl. I § 75 a § 76 odst 1 ZSŠ, protože taková směnka by neobsahovala všechny zákonem předvídané náležitosti.

2.3.5. Doručení a akceptace směnky

⁸⁴ v originále „the referee in case of need“ – Bill of Exchange, statute 15

⁸⁵ v originále „pay to my order“

2.3.5.1. Doručení směnky

Doručení je událostí, která má v „životě“ směnky jak cizí, tak i vlastní nejvyšší důležitost⁸⁶. Doručením je myšleno předání úplné směnky, tj. takové která má všechny podstatné náležitosti oprávněné osobě, tj. prvnímu majiteli, držiteli nebo indosatáři. Oprávněná osoba musí takovou směnku do své držby přijmout. Přijetí směnky oprávněná osoba vyznačí na směnku. Doručením je směnečný vztah definitivně uzavřen, a je neodvolatelný.

Existuje několik způsobů doručení směnky oprávněné osobě. Doručení může být provedeno poštou na riziko odesílatele, pokud nebyl tento způsob příjemcem označen za přípustný. Pokud byla již směnka jednou odeslána, je její doručení v Anglii (Velké Británii) neodvolatelné⁸⁷. Dalším způsobem doručení je doručení bezprostřední, tzv. „z ruky do ruky“. Doručeno může být pomocí zmocněnce odesílatele, stejně tak může být doručeno zmocněnci osoby oprávněné. Pokud bylo doručeno omylem, tj. např. někomu jinému než osobě oprávněné, může být provedeno zpětvzetí doručeno pouze se souhlasem obou stran, tj. jako odesílatele, tak i adresáta. Je též možné, aby bylo doručení podmíněné. Uvedení takové podmínky však nezakládá podmíněnost směnečného vztahu.

V praxi je známé i částečné doručení, tzn. že směnka byla roztržena na půl a odesílatel si jednu polovinu ponechá a druhou pošle oprávněné osobě. Takové částečné doručení nezpůsobuje definitivní uzavření směnečného vztahu⁸⁸.

⁸⁶ Doručení (delivery) je upraveno v BEA v ust. části II § 21.

⁸⁷ Podle anglického práva jednou poslaný dopis nemůže být žádán zpět, jakmile je svěřen poště, poštovní úřad ho musí mít ve své detenci, nepostačí, aby byl dopis vhozen do poštovní schránky. Dokud není schránka odpovědným pracovníkem pošty vybrána, je takový dopis stále ve vlastnictví odesílatele, tzn. pokud bude dopis obsahující směnku z poštovní schránky ukraden, jde tato krádež k tíži odesílatele. Blíže viz *The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, The Laws of England, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 481 a násl*

⁸⁸ Blíže viz *in The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, The Laws of England, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 481 a násl*

I pro směnečný vztah vzniklý podle českého právního řádu je nutné stanovit okamžik, kdy směnečný vztah vznikl. Směnečný právní vztah vzniká, když je směnka podepsána osobou způsobilou se směnečně zavazovat, směnečným dlužníkem, není rozhodné, zda dlužníkem přímým nebo nepřímým, a dostane se řádně do rukou osoby, která je způsobilá být osobou směnečně zavázanou, byť směnečným věřitelem⁸⁹. Předpokladem vzniku směnečného závazku je dle českého právního řádu následující:

- směnka
- podpis zavázané osoby na směnce
- aktivní směnečná způsobilost směnečného věřitele a pasivní směnečná způsobilost směnečného dlužníka
- řádné nabytí směnky oprávněnou osobou.

U směnky vzniká problém, ve kterém okamžiku se nabývá práv ze směnky, kdy vznikají směnečná práva. Směnka, která je podle české právní úpravy vždy buď ordrepapírem nebo rektapapírem, nese již ve svém obsahu označení oprávněné osoby. Protože závazky z cenných papírů obecně nejsou běžnými závazky, které vážnou na účastnících závazkového vztahu osobně, nemají personální charakter, nebude tedy zpravidla pouhé uvedení oprávněného na směnce postačovat ke vzniku závazku, ale směnečný věřitel bude muset nabýt vlastnictví ke směnce jako k věci, na které závazek skutečně vázne. Tedy ke vzniku závazku z cenného papíru je nutné, aby oprávněný nabyl směnku některým z právem uznaných důvodů, musí se stát jejím vlastníkem. Směnka tedy musí být oprávněnému odevzdána do držby. Teprve v okamžiku, když získá směnku jako legitimaci pro výkon svých práv do rukou, může se stát skutečně osobou oprávněnou k výkonu těchto práv (tzv. teorie vlastnického nabytí)⁹⁰.

⁸⁹ Bliže viz in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997,

⁹⁰ Tvůrcem teorie vlastnického nabytí je, resp. byl vynikající český právní teoretik prof. Antonín Randa; Randa A.: Eigentumsrecht, I, vydání 1884, s. 283 nebo Právník 1889, blíže též in Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1997, s 62 a násl

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že obě právní úpravy, jak anglická, tak i česká, jsou si v otázce dokončení směnečného vztahu velmi podobné. Pro směnečné vztahy vzniklé jak podle anglické, tak i podle české právní úpravy, je nezbytné, aby směnka byla doručena nebo předána oprávněnému (směnečnému věřiteli), jinak nelze práv vyplývající z již vytvořené směnky vůči některému z dlužníků uplatňovat. Je též podle obou právních úprav nezbytné, aby oprávněný (směnečný věřitel) aktivně spolupůsobil při doručování resp. předávání směnky, tzn. musí ji převzít. Nelze proto za předanou, resp. za doručenou směnku považovat směnku, která byla doručena oprávněnému do schránky nebo mu byla bez jeho vědomí položena např. na stůl.

2.3.5.2. *Akceptace směnky*

BEA v ustanovení části II § 17 odst. 1 je akceptace (přijetí) směnky definována tak, že přejetí směnky je oznámení směnečníka o jeho souhlasu s příkazem vystavce směnky. V okamžiku akceptace směnky se mění podle BEA označení směnečníka z „drawee“ na „akceptor“.

Akceptace směnky musí být provedena kvalifikovanou formou. Akceptace musí mít písemnou formou a musí být vyznačena přímo na směnce. U akceptace musí být též vlastnoruční podpis směnečníka. Akceptace není platná v případě, že směnečník připojí k akceptaci jakoukoli doložku, ze které bude vyplývat, že závazek může být splněn jinak než zaplacením.⁹¹ Pro akceptaci lze použít jakákoli vhodná slova naznačující či vyjadřující souhlas s příkazem vystavitele. Minimálně musí platná akceptace obsahovat vlastnoruční podpis směnečníka. Přijetí směnky je obvykle napsáno na líci směnky, je však možné uvést akceptaci i na rub směnky.

Pokud je směnečníkem právnická osoba, pak je nezbytné, aby byla akceptace provedena tak, že akceptaci provede jménem společnosti oprávněnou osoba, která napřed uvede společnost a pak, až své jméno a připojí svůj vlastnoruční podpis.

---

⁹¹ viz ust. části II § 17 odst. 3 BEA

Pokud by nebyl dodržen výše uvedený postup při akceptaci směnky jménem právnické osoby, pak by se mohlo stát, že akceptace nebude přiřitatelná právnické osobě, ale bude přiřitatelná konkrétní osobě, která akceptaci provedla⁹².

Pokud je směnka cizí (Bill of Exchange) adresovaná vdané ženě s doložkou jako „paní Johna Smithe“ musí být přijata (akceptována) ve formě „Emma Smith, manželka Johna Smithe“, jinak je akceptace neplatná⁹³.

Je možné, aby byla směnka též přijata zmocněncem směnečníka. Je však nutné, aby byla zmocnitelem vystavena písemná plná moc, ze které bude jednoznačně vyplývat, že je zmocněnec oprávněn předmětnou směnku za zmocnitele akceptovat⁹⁴.

V části II § 18 BEA je upraven čas (doba) akceptace. Podle BEA může být směnka cizí (Bill of Exchange) akceptována směnečníkem ještě před tím, než je podepsána výstavcem. Pro platnost směnky je však nezbytné, aby směnka byla podepsána výstavcem. Směnka cizí může být též přijata i po době splatnosti nebo i po té co byl směnečný závazek odmítnut. Pak ale platí, že takto akceptovaná směnka je bez ohledu, jaký způsob splatnosti je na ní uveden, splatná na viděnou (na požádání).⁹⁵

Pokud je směnka cizí splatná na viděnou akceptována směnečníkem po jeho předchozím odmítnutí směnky, pak je směnečný věřitel, pokud není dohodnuto jinak, oprávněn požadovat, aby bylo jako datum akceptace uvedeno datum, kdy byla směnka předložena směnečníkovi směnečným věřitelem poprvé, tj. kdy došlo k prvnímu odmítnutí předmětné směnky⁹⁶.

---

⁹² The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 485 a násl

⁹³ viz odkaz výše

⁹⁴ bližší viz též soudní případy *Lindus v. Bradwell* (1848), nebo *Attwood v. Munnings* (1827)

⁹⁵ viz ust. části II § 18 BEA

⁹⁶ viz ust. části II § 18 odst. 2 BEA

Obecně není nutné, ale je to vhodné, aby akceptace obsahovala datum, ale pokud jde o směnku splatnou na viděnou, nemělo by datum akceptace chybět, aby bylo možné určit, kdy je směnka splatná na viděnou splatná. V případě, že není datum akceptace na směnce cizí, která je splatná na viděnou, uvedeno, je směnečný věřitel oprávněn si takovém datum doplnit. Pokud datum akceptace směnky splatné na viděnou chybí a směnečný věřitel ho sám nedoplňuje, má se za to, že směnka byla akceptována před splatností v rozumném čase po vystavení (within a reasonable time of its issue).

Podle BEA existují dva způsoby akceptace směnky, a to akceptace obecná (general) nebo akceptace zvláštní či akceptace s výhradami (qualified). Obecné přijetí směnky je takové, které bez výhrad schvaluje bezpodmínečný příkaz výstavce. Akceptace s výhradami pak mění účinky vystavené směnky cizí vymezeným způsobem⁹⁷. Pokud chce akceptant podmínit přijetí (kvalifikovat, vymežit) musí tak učinit v přesných formulacích pouze na lící směnky tak, aby kdokoli další jasně rozuměl, že směnka cizí byla přijata s danými výhradami. Lze učinit výhrady pouze ke směnečné sumě, místě placení a k datu splatnosti⁹⁸. Pokud jsou výhrady nejasné nebo nesrozumitelné, akceptace se považuje za nepodmíněnou.

Držitel nebo směnečný věřitel může podmíněnou akceptaci (akceptaci s výhradami) odmítnout. Pokud pak nebude směnka cizí akceptována směnečníkem nepodmíněně, je s takovou směnkou směnečný věřitel oprávněn nakládat tak, jako by nebyla akceptována vůbec. Pokud směnečný věřitel s výhradami směnečníka uvedenými v akceptaci souhlasí, je povinen tuto skutečnost oznámit výstavci, ale i např. indosantům⁹⁹.

⁹⁷ viz ust. části II § 19 odst. 3 BEA

⁹⁸ viz ust. části II § 19 odst. 4 BEA

⁹⁹ blíže k podmíněným akceptům The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 488 a násl

Úprava akceptace směnky cizí obsažená v BEA vykazuje, jak řadu shodných znaků, tak se i výrazně liší od úpravy přijetí směnky cizí podle ZSŠ. Podle obou právních úprav se prostřednictvím tohoto kvalifikovaného právního úkonu směnečník, tedy osoba, která je na tratě uvedena jako dlužník, jejíž závazek je zpočátku ovšem velmi latentní, stává plnohodnotným dlužníkem. Od okamžiku přijetí směnky je to tedy osoba, vůči níž bude směnka při splatnosti předkládána a vůči níž bude případně směřovat protest pro nezaplacení. Přijetím směnky se vztah výstavce, směnečníka a směnečného věřitele dovršuje.

Dále je podle obou směnečných úprav shodné, že předložení směnky je obecně právem majitele směnky, ale nejen této osoby, platně může předložit směnku k přijetí kdokoliv, kdo má v daný okamžik směnku v ruce. Postačuje tedy prostá detence směnky k tomu, aby bylo možno směnku směnečníkovi prezentovat k vyznačení akceptu. Společné pro obě právní úpravy je též skutečnost, že přijetí směnky musí být směnečníkem vyznačeno přímo na směnce. Za tímto účelem je tedy vždy nutno směnku bezprostředně směnečníkovi předložit, prezentovat ji. Jakým způsobem k prezentaci dojde neupravuje ani BEA ani ZSŠ. Je však zřejmé, že optimální je přímý styk předkládající osoby se směnečníkem. Podle ust. Čl. I § 24 odst. 2 ZSŠ nemusí být směnka ponechána v ruce směnečníka. Je ovšem možné směnku předložit i prostřednictvím jiných osob nebo nepřímo zasláním směnky směnečníkovi. Ustanovení Čl. I § 24 odst. 1 ZSŠ dává vždy směnečníkovi právo vyžádat si určitou dobu na rozmyšlenou, zda směnku přijmout nebo nikoliv¹⁰⁰. Doba na rozmyšlenou je stanovena ze dne na den. ZSŠ ani BEA nepředepisuje, kde na směnce má být akceptace vyznačena. Pravidelně však bude vyznačena na lici směnky. Jak podle BEA, tak i podle ZSŠ postačuje jako akceptaci uvést pouhý podpis směnečníka bez jakéhokoli textu¹⁰¹. V praxi příjemce (směnečník) svůj úmysl směnku přijmout vyjádří slovy, obvykle

¹⁰⁰ čl. I § 24 odst. 1 ZSŠ – „Směnečník může žádat, aby předložení směnky k přijetí bylo ještě opakováno v den následující po prvním předložení. Účastníci se mohou dovolávat toho, že nebylo vyhověno této žádosti, jen byla-li vyznačena v protestu.

¹⁰¹ čl. I § 25 ZSŠ – Přijetí se píše na směnku. Vyjadřuje se slovem „přijato“ nebo jiným slovem stejného významu; podepíše je směnečník. Pouhý podpis směnečníka na lici platí za přijetí.

doložkou „přijato“. Částečný akcept bude mít obvykle podobu „přijato pouze do částky 10.000,-Kč.“

Co se týká odlišností v rámci úpravy akceptace směnky cizí podle BEA a podle ZSŠ, pak zřejmě nejvýraznějším rozdílem je, že BEA upravuje možnost, aby směnečník provedl akceptaci směnky s určitými výhradami, což podle ZSŠ není možné. Podle ust. Čl. I § 26 odst. 1 ZSŠ musí být shodně se všemi ostatními směnečnými úkony bezpodmínečná. Pokud by směnečník ke svému přijetí směnky připojil podmínky nebo výhrady, nebo se jinak od textu směnky odchýlil, nastává stejná situace, jako by bylo přijetí směnky odmítnuto. Je-li na směnce uvedena akceptace podmíněná je takový akcept neplatný.

Přípustný je však částečný akcept směnky, tzn. že směnečník se může platně zavázat jen co do části směnečné sumy. Pokud směnečník akceptuje směnku pouze částečně, nastává v praxi situace, kdy se směnka do jisté míry štěpí, neboť v nepřijaté části chybí přímý dlužník a je nutné v této části postupovat jako u směnky nepřijaté a ohledně této části mohou vzniknout již postíhová práva. Naproti tomu část přijatá je již plnohodnotným směnečným závazkem a v tomto rozsahu bude směnka předložena při splatnosti k placení.

Naproti tomu odchyluje-li se přijetí od obsahu směnky jinak (Čl. I § 26 odst. 2 ZSŠ), než je uvedeno v odstavci prvním Čl. I § 26 ZSŠ, tedy jde-li o jinou odchylku, než je podmíněnost, která je, jak je uvedeno, zakázána, a než je částečný akcept, který je naopak výslovně povolen, jde sice také o směnku neakceptovanou, přesto je příjemce zavázán alespoň podle svého prohlášení.¹⁰² Modifikace se může týkat zejména času plnění nebo místa placení.

Dle české právní úpravy nemusí být součástí akceptace datum, kdy se tak stalo. Výjimkou v tomto směru jsou případy, kdy jde o lhůtní vistasměnku, protože

---

¹⁰² čl. I § 26 odst. 2 ZSŠ – „Odchyluje-li se přijetí od obsahu směnky jinak, rovná se to odepření směnky. Avšak příjemce je vázán podle obsahu svého přijetí.“

v tomto případě je datum přijetí okamžikem, kdy počne běžet lhůta splatnosti. Proto v případě, kdy směnka musí být předložena k přijetí v určité lhůtě, a akceptant neopatrí přijetí datem, musí majitel směnky, pod sankcí ztráty postizních práv, nechat zjistit protestem, že vyznačení data bylo příjemcem opominuto. Na rozdíl od protestu pro nepřijetí jde o směnku přijatou, kde tedy přímý nárok vůči příjemci vznikl, ale zajišťuje se jen nedostatek datování tohoto jeho projevu. Nebude-li tento protest zřízen, platí o splatnosti lhůtní vistasměnky Čl. I § 35 odst. 2 ZSS, tj. nebyl-li učiněn protest, platí se zřetelem k příjemci, že se nedatované přijetí stalo v poslední den lhůty určené pro předložení směnky k přijetí.

Odpověď na otázku, zda je možno ze strany příjemce svým projevem o přijetí dále disponovat, nalezneme v ustanovení v Čl. I § 29 ZSS, kde je uvedeno, že přeškrtně-li směnečník své přijetí napsané na směnku, dříve než ji vrátí, platí, že přijetí odepřel. Dokud není prokázán opak, má se za to, že se přeškrtnutí stalo před vrácením směnky.

2.3.6. Převody směnek

Obecně lze říci, že převodem směnky je dle anglické právní úpravy míněn takový právní úkon, na základě kterého byla směnka jednou osobou odevzdána nebo převedena druhé osobě a zákon s tím právním úkonem spojuje převod vlastnického práva ke směnce na tuto třetí osobu. Jinými slovy směnka se pokládá za převedenou tehdy, když byla od jedné osoby osobě druhé takovým způsobem připsána nebo odevzdána a že se tato osoba stala novým majitelem směnky.

Anglická právní úprava zná dva základní typy převodu vlastnického práva ke směnce, a to

- tradici
- indosamentem

Tradicí nebo-li prostým předáním lze převést směnku znějící na majitele. Převod takové směnky je perfektní k okamžiku odevzdání směnky novému majiteli (směnečnému věřiteli).

Zní-li směnka na něčí řad, je taková směnka obecně převoditelná rubopisem (indosamentem) a předáním. BEA však upravuje i situaci, kdy majitel směnky, která zní na jeho řad převede takovou směnku na třetí osobu bez rubopisu. I takový převod je dle BEA platný s tím, že nový majitel směnky nabývá od původního majitele stejných práv jaké měl on a mimo ty též nárok na to, aby původní majitel směnku na něho řádně indosoval. Nový majitel však oproti situaci, kdy by na něho byla převedena směnka znějící na řad rubopisem, není oprávněn tuto směnku převést na další osobu a nemůže nároky ze směnky uplatňovat u soudu, s výjimkou případů, kdy by tak činil jménem převodce.

Podle české právní úpravy převodu směnky není možné převést směnku, která z ní na řad nějaké osoby bez rubopisu pouhým předáním. ZSŠ v Čl. I. vust. § 11 je uvedeno, že každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem. Pouze pojal-li výstavce do směnky slova nikoli na řad nebo jinou doložku stejného významu, lze směnku převést jen ve formě a s účinky obyčejného postupu cesse. Z obecného ustanovení ZSŠ nelze dovodit, že by i směnku znějící na řad nebylo možné převést na třetí osobu jinak než indosamentem, a to např. cessí nebo jiným způsobem. Z výše uvedeného pouze vyplývá, že každá směnka je převoditelná rubopisem s výjimkou směnky obsahující rektadoložku, není zde však uvedeno, že se rubopis vyžaduje vždy a že by jiný způsob převodu nebyl platný. Tato argumentace však neobstojí vedle kogentního ustanovení zák.č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, kde je vust. § 18 uvedeno, že k převodu listinného cenného papíru na řad se vyžaduje i rubopis. Z toho lze tedy usuzovat, že podle české právní úpravy směnečných převodů není možné uvažovat o možnosti platně převést směnku znějící na řad jiným způsobem než rubopisem¹⁰³.

---

¹⁰³ blíže viz in Kotásek J., Směnečné právo, Praha 2006, PROSPEKTRUM spol. s r.o., str. 78 a násl

Je-li směnka převáděna rubopisem podle anglické právní úpravy, je nezbytné, aby byl rubopis napsán přímo na směnce a musí být podepsán indosantem. Stejně jako podle české právní úpravy je samotný podpis indosanta na směnce bez dodatku rubopisu považován za rubopis platný. I dle anglické právní úpravy platí, že je-li proveden indosament pouze jako podpis indosanta bez jakéhokoli směnečného dodatku platí, že takový podpis musí být umístěn na rubu směnky¹⁰⁴. Je též možné, aby byl rubopis umístěn na přivěšku (alonži) anebo na kopii směnky vydané nebo převedené v zemi, kde jsou kopie směnky uznávány. Pokud je rubopis proveden na alonži anebo na kopii pak platí domněnka, že je takový rubopis proveden přímo na směnce samotné.

BEA dále upravuje pravidla pro převod směnky rubopisem v případě jsou-li oprávněni dva věřitelé, a to tak, že platně může být směnka převedena rubopisem podepsaným pouze jedním ze směnečných věřitelů pouze tehdy, jsou-li oba směneční věřitelé partnery, tj. partnery v rámci vedení společnosti, nebo pokud má jeden ze směnečných věřitelů zmocnění od druhého k převodu takové směnky. Jinak musí být převod uskutečněn všemi směnečnými věřiteli.

Na základě rubopisu je na indosatáře převáděna celá směnka, resp. celá splatná částka. Částečný převod, který by byl prováděn za účelem převedení pouze části splatné částky nebo převod prováděný s cílem převést směnku na více nabyvatelů (indosatářů) samostatně, resp. pomocí několika rubopisů není považován za převod směnky. Tento zápis však může opravňovat osobu, která je v takovém částečném rubopisu uvedena k obdržení určitého obnosu z případného výnosu z takové směnky. Česká právní úprava směnečného práva obsažená v ZSŠ považuje částečný indosament za neplatný. Otázkou však zůstává, zda je podle ZSŠ myšlen částečným indosamentem, rubopis, kterým je směnka rozštěpena na několik částek a každá z nich poté převedena samostatnými indosamenty na různé osoby, anebo jde i o situace, kdy je jedním rubopisem převedena směnka na více

¹⁰⁴ viz ust. Čl. I § 13 ZSŠ, viz. též ust. části IV §37 BEA

indosatářů. Dle názoru J. Kotáska o dílčí rubopis nejde v situaci, kdy je jedním rubopisem směnka indosována na více indosatářů, a takový indosament je možný¹⁰⁵. Z toho lze tedy dovodit, že v tomto ohledu jsou si obě právní úpravy velmi podobné, s tou výjimkou, že anglická právní úprava více než česká právní úprava směnečného práva toleruje zápisy na směnkách a v poměrně hodně případech s těmito zápisy spojuje konkrétní práva a povinnosti nějakých osob.

2.3.6.1. Náležitosti rubopisu a druhy rubopisu podle anglické právní úpravy

Ohledně náležitostí BEA stanoví pouze velmi málo. Základem rubopisu je jeho písemná forma a jako další náležitost uvádí BEA pouze podpis indosanta¹⁰⁶ s tím, že platným rubopisem může být i pouhý podpis indosanta.

Podle toho zda rubopis obsahuje pouze podpis indosanta anebo ještě další dodatek kromě podpisu indosanta rozlišuje BEA dva druhy rubopisů, a to rubopis blanketní a rubopis speciální. Rubopis blanketní se sestává pouze z podpisu indosanta, neurčuje tedy indosatáře. Takto převáděná směnka se stává splatnou na majitele (doručitele) a může být tak dále převedena pouze tradicí. Speciální je pak rubopis, který kromě podpisu indosanta obsahuje ještě identifikaci indosatáře. Pokud byla směnka převedena blanketním rubopisem pak může kterýkoli nabyvatel blanketní rubopis převést na rubopis speciální (určitý), a to vepsáním příkazu k zaplacení jemu nebo na jeho řad nad podpis převodce (indosanta).

Obdobnou úpravu blankoindosamentu obsahuje i Čl. I § 12 – 14 ZSS, ze kterých vyplývají práva pro nabyvatele směnky obsahující blankoindosament, a to včetně práva vyplnit indosament svým jménem nebo jménem někoho jiného.

Úprava převodu směnky v anglickém právním řádu upravuje institut podmíněného rubopisu, avšak ve vztahu ke směnečnému dlužníkovi nemá tato podmínka žádný

¹⁰⁵ blíže viz in Kotásek J., Směnečné právo, Praha 2006, PROSPEKTRUM spol. s r.o., s 85

¹⁰⁶ viz ust. části IV § 37 BEA

vliv na splatnost směnky. Dlužník je tedy povinen zaplatit směnečnou sumu oprávněné osobě bez ohledu na to, zda podmínka obsažená v rubopisu byla anebo nebyla splněna. V praxi tak může být podmíněný rubopis použit zejména v situaci, kdy indosatář je oprávněn držet výnosy z takové směnky pro výkon práv indosanta.

Pro srovnání česká právní úprava rubopisu nepřipouští podmíněný rubopis, s tím že Čl. I § 12 odst. 1 ZSŠ je uvedeno, že indosament musí být bezpodmínečný. Jakákoli podmínka, na níž byl učiněn závislým, platí za nenapsanou. Je však možné spatřovat určitou podobnost anglického podmíněného rubopisu a zmocňovacího nebo zástavního rubopisu¹⁰⁷ podle české právní úpravy, které mají obdobné účinky a jsou využívány v obdobných případech jako podmíněný rubopis. Avšak i BEA obsahuje samostatnou úpravu tzv. omezujících rubopisů, která obsahují i rubopis zmocňovací. Dle BEA může rubopis obsahovat omezující doložky, a to

- omezení další převoditelnosti směnky,
- činí z nabyvatele zmocněnce převodce pro určitý specifický účel,

V případě použití zmocňovací omezující doložky se indosatář nestává vlastníkem směnky, indosatář má tak obdobná práva jako procura-indosatář podle české právní úpravy s tím rozdílem, že podle anglické právní úpravy není takto zmocněný indosatář obecně oprávněn směnku převést, a to ani pomocí dalšího prokura (zmocňovacího) indosamentu¹⁰⁸. Indosatář, na něhož byla směnka převedena zmocňovacím rubopisem, je oprávněn ji dále převést pouze pokud ho k tomu indosant v rubopisu výslovně zmocnil. Pokud je taková směnka dále převáděna nabývají všichni další indosatáři stejná práva a povinnosti včetně omezení jako první indosatář omezujícího rubopisu. Zmocňující indosament má podle anglické právní úpravy zpravidla tyto právní účinky, a to indosatář má

¹⁰⁷ viz ust. Čl. I § 18 § 19 ZSŠ

¹⁰⁸ blíže in Pavlíček A, Směnka a Chek v evropském zákonodárství, studie srovnávací, tiskem a nákladem J Otty, v Praze, 1884, str. 108

právo na zaplacení směnečné sumy a shodné právo žaloby proti jakémukoli dalšímu účastníku, jako měl převodce.¹⁰⁹

Jako poslední problematiku týkající se převodu směnky upravuje BEA problematiku trvání převoditelnosti směnky. Dle BEA je směnka převoditelným cenným papírem až do té doby, než je převedena s rubopisem obsahující omezení převoditelnosti nebo do té doby, než je splněna zaplacením anebo směnečný závazek jinak zanikne. Na převoditelnost směnky podle anglické právní úpravy nemá vliv skutečnost, že směnka je již splatná anebo již byla podána žaloba na vymožení dlužné částky ze směnky.

Na závěr této kapitoly lze konstatovat, že jak česká, tak i anglická úprava převoditelnosti směnek mají mnoho shodných prvků, zejména pak institut psaného rubopisu, možnost blankorubopisu atd., jsou však zde i podstatné odlišnosti, které jednoznačně vyplývají z odlišného pojetí směnky jako takové v rámci každé z popisovaných úprav, zejména se zde dostávají do poměrně ostrého kontrastu přísná formálnost směnečné právní úpravy podle českého práva a poněkud popisný avšak ne tak přísně formální charakter anglické právní úpravy obsažené v Bill of Exchange Act.

2.3.7. Možnost překonání rozdílu mezi ženevským a anglosaským směnečným právem

V této práci jsem si v žádném případě nekladla za cíl srovnat celkovou úpravu směnečného práva českého, které patří do tzv. oblasti směnečného práva, jenž má svůj základ v Ženevských úmluvách z roku 1930 a směnečného práva anglického, které je založené na právu zvykovém a též na právní úpravě obsažené v Bill of Exchange Act z roku 1882, avšak již ze srovnání pojetí směnky jako takové podle

---

¹⁰⁹ blíže k zmocňovacím rubopisům The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, *The Laws of England*, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908, s 488 a násl

každé z obou právních úprav a též charakteristika základních obsahových náležitostí směnky, jistě napovídá, že mezi oběma právními úpravami jsou dosti výrazné rozdíly, zejména pak ve formě směnky jako cenného papíru, kde anglická úprava směnečného práva umožňuje, aby směnka měla kromě formy ordrepapíru, též formu cenného papíru na majitele (doručitele). Dále lze říci, že anglická právní úprava směnečného práva je méně formalistická než úprava podle českého práva, na druhou stranu zákon směnečný a šekový neupravuje celou problematiku natolik podrobně jak je tomu u Bill of Exchange Act, i když kasuistickou právní úpravu směnečného práva obsaženou v BEA lze přičítat době, kdy tento zákon vznikl, tj. více než před sto lety s tím, že tento zákon byl novelizován pouze minimálně od doby svého vzniku.

Avšak i přes tyto rozdíly jsem shledala u obou právních úprav mnoho stejných rysů, které byly jistě dány určitým společným vývojem směnečného práva, a právě na těchto shodných rysech obou právních úprav by bylo možné „postavit“ unifikační proces obou právních systémů.

Dle mého názoru rozdíly, které vykazují obě právní úpravy, resp. oba právní systémy, nejsou úplně nepřekonatelné, aby unifikace nebyla možná. Avšak vzhledem k dlouhému vývoji a jisté zažitosti směnečného práva, které je v obou právních systémech až příliš rigidní, protože v rámci právních předpisů směnečného práva došlo v obou systémech za posledních sto let jen k velmi málo změnám, nebude v blízké budoucnosti unifikace zřejmě možná, protože ani jedna z právních oblastí směnečného práva nebude zřejmě ochotna přistoupit na určitý kompromis ohledně směnečné právní úpravy. Zřejmě proto ztroskotal i poslední pokus o unifikaci obou směnečných úprav na půdě Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNICITRAL).

Kdyby však mělo dojít ke sjednocení obou právních systémů, pak by dle mého názoru, bylo praxi výhodné, aby došlo k uvolnění formy směnky, ve prospěch možnosti vydat platnou směnku jako cenných papírů na majitele (doručitele),

protože by možná došlo opět v rámci nejen české právní úpravy k obnovení původní funkce směnky jako platebního prostředku, a to právě z důvodu, že by se výrazně usnadnila zejména převoditelnost směnky. Na druhou stranu asi by měla být zachována určitá formálnost směnky, tzn. měly by zůstat zachovány její obsahové náležitosti, ale zápisy na směnce by neměly být podmíněné a celkově by měla být zachována abstraktnost směnky, tzn. měla by být zachována premisa, že směnka je abstraktním právním úkonem, tzn. že v tomto případě není rozhodná kauza a směnka je na jakékoli kauze nezávislá, a to i v případě zajišťovací směnky.

3. Závěr

V této práci jsem si kladla za cíl přiblížit právní úpravu směnečného práva českého a anglického s tím, že jsem se konkrétně zaměřila na vývoj směnečného práva v obou státech, dále na pojem směnky, charakteristiku obsahových náležitostí, směnečných účastníků a převodů směnek.

Při psaní této práce jsem dospěla k mnoha dle mého názoru překvapivým závěrům, zvláště pak při srovnání jednotlivých právních úprav. Když jsem tuto práci začala psát, domnívala jsem se, že anglická právní úprava směnečného práva vzhledem ke svému stáří (Bill of Exchange je z roku 1882, a za dobu své existence nedoznal mnoha změn) bude vedle právní úpravy českého směnečného práva, která je o padesát let mladší než úprava anglická, pro současnost nepoužitelná, resp. bude použitelná pouze v oblastech, kde jsou na tuto právní úpravu směnečného práva vzniklí, kde je tato právní úprava tradiční, avšak v tomto ohledu jsem dospěla k překvapivému zjištění, že v některých ohledech je anglická právní úprava méně rigidní a méně formalistická než právní úprava českého směnečného práva.

Dle mého názoru obě srovnávané právní úpravy vyjadřují, alespoň v rámci srovnávané problematiky mnoho stejných rysů, toto bylo patné např. z definic, které byly v obou právních řádech vytvořeny jak pro směnku cizí, tak i pro

směnku vlastní, ale i nápadně podobný byl i okruh účastníků směnečných vztahů vzniklých ze směnky cizí i vlastní. Obě právní úpravy jsou si velmi podobné svojí rigiditou a formálností, obě prošly dlouhým vývojem, aby dospěly do své současné podoby. Obě právní úpravy směnečného práva, resp. zákony a jiné právní předpisy, které upravují tuto problematiku, platí poměrně dlouhou dobu bez výraznějších změn, zákon směnečný a šekový platí již od 1.1.1951 (avšak Ženevské úmluvy, na kterých je založen, byly přijaty již v roce 1930) a Bill of Exchange Act platí bez zásadnějších změn dokonce již od roku 1882.

Výrazný rozdíl mezi oběma právními úpravami spatřuji, zejména ve formě směnky jako cenného papíru, kde podle české právní úpravy je směnka zákonným ordrepapírem a pokud je opatřena rektadoložkou, stává se z ní cenný papír na jméno, oproti tomu anglická právní úprava připouští, aby směnka byla vydána též jako cenný papír znějící na majitele (doručitele). V tomto ohledu se domnívám, že i v české právní úpravě by směnka vydaná jako cenný papír na majitele (doručitele) určitě našla své uplatnění, ale vzhledem k tradičnímu pojetí směnky v české právní úpravě jako zákonného ordrepapíru nebude právní úprava směnečného práva, potažmo úprava cenných papírů obecně, v tomto směru změněna.

Na druhou stranu si myslím, že česká právní úprava směnečného práva i přes vysokou míru formálnosti, je dosti jasná a přehledná, zákon směnečný a šekový narozdíl od Bill of Exchange Act, neupravuje kazuisticky všechny možné situace, které mohou vzniknout v rámci směnečného vztahu, neobsahuje takové neuvěřitelné množství legálních definic jako Bill of Exchange act, a nechává tak prostor pro právní teorii a praxi, aby dotvořily některé otázky směnečněprávní problematiky.

Obě právní úpravy obsahují ještě daleko více jak shodností, tak i rozdílů, které jsou v této práci popsány. Na závěr své práce jsem se pouze krátce zamyslela nad možností unifikace směnečného práva. Dle mého názoru je to právě důraz, který je

kladen na vzájemné rozdíly obou právních úprav, resp. právních systémů, ze kterých tyto právní úpravy směnečného práva vycházejí, a též asi do jisté míry i neochota všech zúčastněných stran vzdát se svých tradičních pojetí směňky a směnečného práva obecně, co brání tomu, aby došlo alespoň k celoevropské, potažmo celosvětové unifikaci směnečného práva.

Na úplný závěr jen dodávám, že tato práce mi pomohla pochopit oba právní systémy směnečného práva, a doufám, že nabyté znalosti budou přínosem pro mou budoucí právní praxi.

4. Seznam literatury a judikatury

- Kotásek, J., Pokorná, J., Raban P. a kol., Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003,
- Dědič J., Pauli J., Cenné papíry, Praha: Prospektrum, 1994,
- Knappová M., Švestka J. a kolektiv, Občanské právo hmotné 1, 3.vydání, Praha ASPI Publishing, s.r.o. 2002,
- Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 2 vydání. Praha, C. H. Beck 1997,
- Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 5 vydání. Praha, C. H. Beck 2006,
- Kincl, J. – Skřejpek, M.: Římské právo, 2 vydání, Praha, C.H. Beck 1995,
- Švamberg G., Naše jednotné směnečné právo, Praha 1941, tiskem a nákladem firmy V.Palásek a Frant. Kraus, v Praze I., Mariánské nám. Čp. 159 ,
- Chalupa R., Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. díl, Linde Praha a.s., Praha 1996,
- Chalupa R., Zákon směnečný a šekový, komentář, 2. díl, Linde Praha a.s., Praha 1996,
- Sedláček T., směnka cizí na vlastní řad výstavce, Právní rádce č. 2/2005, Economia a.s., 2005,
- Právní praxe podnikání, č. 5/93, Kovařík Z.: Renaissance směnky VII,
- Chalupa R., základy směnečného práva, Linde Praha, a.s., Praha 2003,
- Kovařík Z., Zavedení eura ve vztahu ke směnce a šeku, Právní praxe v podnikání č. 4/99,
- Chalupa R., Předložení směnky k placení, Právní rádce 8/2005,
- Chalupa R., Snížení počtu účastníků základního směnečného vztahu, článek publikovaný v systému ASPI dne 10.5.2000,
- Chalupa R., Převod a uplatnění zajišťovací směnky, článek publikovaný v systému ASPI dne 10.5.2000,

- Chalupa R., Blankosměnka, článek publikovaný v systému ASPI dne 10.5.2000
- Pavlíček A, Směnka a Chek v evropském zákonodárství, studie srovnávací, tiskem a nákladem J Otty, v Praze, 1884
- Kotásek J., Směnečné právo, Praha 2006, PROSPEKTRUM spol. s r.o.
- Příbyl Z., Směnečného právo, Karolinum, Praha 1994,
- Kopáč L, Czechoslovak rules of law governing bills of exchnage and promissory notes, the Chamber of Commerce and Industry of Czechoslovakia, Praha 1979,
- The right honourable the Earl of Halsbury, lord high chancellor of Great Britain and Other lawyers, The Laws of England, Butterworth & CO., 11&12, Bell Yard, Temple Bar., 1908
- www.1911encyclopedia.org/Bill_of_Exchange
- www.treasury.gov.au
- Working Group of Officials, National Competition Policy Review of the *Bills of Exchange Act 1909*, studie vydaná v červenci 2003, dostupná na <http://www.treasury.gov.au/documents/688/PDF/Final%20Bills%20of%20Exchange%20Act%20Review.pdf>
- usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 9 Cmo 240/97, publikované v časopise Právo a podnikání v praxi, č. 6/1998
- rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 24.3.1998, spis. zn. 5 Cmo 417/97, publikovaný v časopise Právní praxe v podnikání, 1998, č. 7-8